

VÝROČNÁ SPRÁVA

AMNESTY INTERNATIONAL 2016/17

STAV ĽUDSKÝCH PRÁV VO SVETE

ÚVOD

Výročná správa Amnesty International 2016/17 dokumentuje stav ľudských práv vo svete za rok 2016.

Predslov, päť regionálnych prehľadov a prehľad 159 krajín a území podávajú svedectvo o utrpeniach, ktoré prežívajú mnohí, či už je to kvôli konfliktom, vysťahovaniu, diskriminácii alebo útlaku. Správa však tiež informuje o tom, že v niektorých oblastiach prišlo v posilnení a zabezpečení ľudských práv k významnému pokroku.

Pre milióny ľudí bol rok 2016 rokom neutíchajúceho utrpenia a strachu, pretože vlády a ozbrojené skupiny mnohými spôsobmi porušovali ľudské práva. Aj v roku 2016 muselo množstvo ľudí v mnohých častiach sveta utiecť pred konfliktami a útlakom. Správa informuje aj o ďalších porušeníach ľudských práv vrátane pretrvávajúceho využívania mučenia a iného zlého zaobchádzania, nerešpektovania sexuálnych a reprodukčných práv, vládneho sledovania a pokračujúcej beztrestnosti za zločiny spáchané v minulosti.

Táto správa tiež vyzdvihuje odhodlanie tých, ktorí sa postavili za ľudské práva na celom svete a vyjadrili solidaritu s ľuďmi, ktorých práva boli porušované. Poskytuje tiež prehľad kľúčových tém, ktoré znepokojujú Amnesty International. Je dôkazom toho, že ľudskoprávne hnutie je čoraz silnejšie a nádej, ktorú prináša je obrovskou silou zmeny. Správa je dôležitá pre tých, ktorí tvoria politiku, aktivistov a aktivistky a všetkých, ktorí sa zaujímajú o ľudské práva.

Hoci bolo vynaložené enormné úsilie, aby boli informácie čo najpresnejšie, môžu sa zmeniť bez predchádzajúceho oznámenia.

PREDSLOV

„V roku 2016 sme zažili ako sa na idey ľudskej dôstojnosti a rovnosti, základy ľudskosti, rázne a neutíchajúco útočilo vinou, strachom a hľadaním vinníkov. Viedli ich tí, ktorí chceli získať alebo udržať moc za každú cenu.“

Salil Shetty, generálny tajomník Amnesty International

Pre milióny ľudí bol rok 2016 rokom nekončiaceho utrpenia a strachu. Vlády aj ozbrojené skupiny mnohými spôsobmi porušovali ľudské práva. Veľké časti najľudnatejšieho sýrskeho mesta Aleppo boli leteckými útokmi a pouličnými bojmi rozdrvené na prach, zatiaľ čo v Jemene pokračovali kruté útoky namierené proti civilnému obyvateľstvu. Od zhoršujúcej sa príšernej situácie etnika Rohingya v Mjanmarsku po masové nezákonné zabíjanie v Južnom Sudáne, od útokov proti nesúhlasným hlasom v Turecku a v Bahrajne po vzostup nenávisťnej rétoriky v mnohých častiach Európy a USA - Svet sa v roku 2016 stal temnejším a nestabilnejším miestom.

Ostré kontrasty medzi príkazmi a konaním a medzi slovami a realitou boli miestami až ohromujúce. Najviditeľnejšie sa to prejavilo počas zlyhania štátov na septembrovom samite OSN o ľuďoch na úteku a migrantoch. Krajiny sa nedokázali dohodnúť na žiadnej adekvátnej odpovedi na globálnu utečeneckú krízu, ktorá počas roka nadobudla ešte väčší rozsah a naliehavosť. Kým svetoví lídri neboli schopní zvládnuť výzvu, 75 000 ľudí na úteku uviazlo v púštnej zemi nikoho medzi Sýriou a Jordánskom.

Rok 2016 bol v krajinách Africkej únie venovaný ľudským právam. Traja členovia únie však v priebehu roku oznámili, že už nebudú súčasťou Medzinárodného trestného súdu, čím oslabili možnosti vyvodenia zodpovednosti za zločiny podľa medzinárodného práva. Medzitým sa sudánsky prezident Omar al-Bashir voľne a beztrestne pohyboval po kontinente, zatiaľ čo jeho vláda zhadzovala v Darfúre chemické bomby na vlastné obyvateľstvo.

Na politickom poli bolo snáď najmarkantnejšou spomedzi všetkých seizmických udalostí zvolenie Donalda Trumpa za prezidenta USA. Jeho zvolenie nasledovalo po kampani, počas ktorej často vydával vyhlásenia plné mizogýnie a xenofóbie, a zaviazal sa obmedziť dovtedy uznávané občianske slobody a zaviesť politiky nepriateľské voči ľudským právam. Jedovatá predvolebná rétorika Donalda Trumpa je príkladom globálneho trendu politiky, ktorá je zlostná a rozdeľujúca. Na celom svete si lídri a politici poisťovali svoju moc rozprávaním o strachu a nejednotnosti a vinu za skutočné alebo vyrobené sťažnosti voličov hádzali na "druhých".

Trumpov predchodca, prezident Barack Obama zanecháva dedičstvo mnohých bolestných zlyhaní v oblasti ľudských práv - v neposlednom rade ide o rozšírenie tajnej kampane CIA s dronmi a vývoj monštruózneho programu masového sledovania, o ktorom verejnosť informoval whistleblower Edward Snowden. Prvé náznaky prezidenta Trumpa v zahraničnej politike smerujú k postoju, ktorý značne podkope multilaterálnu spoluprácu a prinesie novú éru väčšej nestability a vzájomného podozrievania.

Pravdepodobne sa žiada všeobsažné vysvetlenie turbulentných udalostí uplynulého roka. Skutočnosťou však je, že rok 2017 začíname v nestabilnom svete plnom trpnutia a neistoty o budúcnosť.

Na tomto pozadí čelia hodnoty vyslovené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv z roku 1948 hrozbe zániku. Deklarácia, spísaná po jednom z najkrvavejších období histórie ľudstva, sa začína týmito slovami:

“Uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovnakých neodňateľných práv všetkých členov ľudskej rodiny je základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete.”

Aj napriek lekciám z minulosti sme však boli v roku 2016 svedkami toho, ako sa idey ľudskej dôstojnosti a rovnosti, základy ľudskosti dostali pod rázne a neprestajné útoky viny, strachu a hľadania obetí. Viedli ich tí, ktorí chceli získať alebo udržať moc za každú cenu.

Opovrhovanie týmito ideálmi bolo zjavne viditeľné v roku, keď sa úmyselné bombardovanie nemocníc stalo v Sýrii a Jemene rutinou, keď boli ľudia na úteku násilne vrátení späť do konfliktných zón, keď takmer totálna nečinnosť sveta v Aleppe pripomenula podobné zlyhania v Rwande a Srebrenici v rokoch 1994 a 1995, a keď vlády takmer na celom svete masívne útočili proti disentu.

Až alarmujúco ľahko sa dali nakresliť dystopické obrazy sveta a jeho budúcnosti. Teraz je naliehavou a čoraz náročnejšou úlohou znovu vznietiť záväzok dodržiavať základné hodnoty, od ktorých je ľudstvo závislé.

Jedným z najviac znepokojujúcich faktov roku 2016 boli plody vyjednávania vlád s ľuďmi – tie, ktoré sľubujú zlepšenie bezpečnosti a ekonomiky výmenou za vzdanie sa občianskych slobôd a práva zúčastňovať sa na politickom, ekonomickom a spoločenskom dianí.

Rozsiahle zásahy proti disentu neobišli žiadnu časť sveta – niektoré boli verejné a násilné, iné dôvtipnejšie a zahalené vážnosťou. Boj za umlčanie kritických hlasov narastal vo svojom rozsahu aj intenzite v mnohých častiach sveta.

Zabitie pôvodnej obyvateľky Berty Cáceresovej v Hondurase z 2. marca stelesnilo hrozby, ktorým čelia tí, ktorí sa odvážne postavili mocnému štátu a korporátnym záujmom. Týchto odvážnych obrancov ľudských práv nielen v Amerike, ale hocikde inde, často vlády vidia ako hrozbu ekonomického rozvoja, pretože zdôrazňujú ľudské a environmentálne dôsledky vyčerpávania zdrojov a rozvoja infraštruktúry. Boj Berty Cáceresovej za miestne komunity a ich pôdu, naposledy proti navrhovanej výstavbe priehrady, si vyslúžil celosvetové uznanie. Ozbrojení muži, ktorí ju zabil v jej dome, vyslali mrazivý odkaz ostatným aktívnym jednotlivcom, najmä tým, ktorí sa netešia rovnakej miere medzinárodnej pozornosti.

Na celom svete boli zásahy voči nesúhlasu odôvodňované bezpečnostnými potrebami. V Etiópii zabili bezpečnostné zložky počas pokojných protestov proti nespravodlivému vyvlastňovaniu pozemkov v regióne Oromia niekoľko stoviek protestujúcich. Ďalšie tisíce ľudí úrady svojvoľne zatkli. Etiópska vláda využila protiteroristickú vyhlášku na zásahy voči ľudskoprávnym aktivistom, novinárskej obci a členom politickej opozície.

Po pokuse o štátny prevrat v júli 2016 Turecko počas stavu pohotovosti vystupňovalo zásahy proti kritickým hlasom. Viac ako 90 000 štátnych zamestnancov bolo prepustených z dôvodu údajného „napojenia na teroristickú organizáciu alebo predstavovania hrozby voči národnej bezpečnosti“. 118 novinárov bolo zadržaných v predbežnej väzbe a 184 médií bolo svojvoľne a natrvalo zatvorených.

Na Blízkom východe a v severnej Afrike boli zásahy voči disentu lokalizované. V Egypte bezpečnostné zložky svojvoľne zatkli, nechali násilne zmiznúť alebo mučili údajných podporovateľov zakázanej organizácie Moslimské bratstvo a ďalších kritikov a oponentov vlády. Úrady v Bahrajne kritikov bezcitne trestne stíhali za rôzne ohrozenia národnej bezpečnosti. V Iráne autority kritikov väznili, cenzurovali všetky médiá a prijali nový zákon, ktorý podrobil prakticky akúkoľvek kritiku vlády a jej politiky trestnému stíhaniu.

V Severnej Kórei vláda posilnila už aj tak extrémnu represiu, tým že upevnila svoju kontrolu nad komunikačnými technológiami.

Tieto tvrdé opatrenia boli často pokusmi vlád zamaskovať svoje chyby, ako napríklad vo Venezuele, kde sa vláda radšej snažila umlčať kritikov než riešiť prehlbujúcu sa humanitárnu krízu.

Okrem priamych hrozieb a útokov sme zažili ako krajiny v mene bezpečnosti postupne odkrajujú zo zaužívaných občianskych a politických slobôd. Napríklad Veľká Británia prijala nový zákon o vyšetrovacích právomociach, ktorý výrazne zvýšil právomoci autorít odpočúvať, mať prístup k, uchovávať alebo inak vstúpiť do digitálnej komunikácie a dát, a to bez akéhokoľvek opodstatneného podozrenia voči danej osobe. Zavedením jedného z najrozsiahlejších systémov hromadného sledovania na svete spravila Veľká Británia výrazný krok smerom k realite, kde právo na súkromie jednoducho nie je rešpektované.

Erózia ľudských práv sa však najviac prejavila, keď úrady začali za účelom ospravedlnenia svojich represívnych akcií a za skutočné alebo vnímané sociálne problémy obviňovať „niekoho iného“. Nenávisť, rozdeľujúca a dehumanizujúca rétorika odhalila najtemnejšie stránky ľudskej povahy. Hádzaním kolektívnej zodpovednosti za sociálne a ekonomické neudchy na určité skupiny, často etnické alebo náboženské menšiny, povolili zodpovední najmä v Európe a v USA uzdu diskriminácii a zločinom z nenávisťi.

Jedným z príkladov je aj eskalácia „vojny proti drogám“ Prezidenta Duterteho na Filipínach, ktorá vyústila do obrovských strát na životoch. Štátom schválené násilie a masové zabíjanie civilnými hliadkami si vyžiadalo viac

než 6 000 životov. Prezident opakovane verejne odsúhlasil zabíjanie osôb údajne zapojených do drogových trestných činov.

Keď samozvaní „protisystémoví“ bojovníci obvinili zo sociálnych a ekonomických krívd takzvané elity, medzinárodné inštitúcie a „ostatných“, vybrali si zlú cestu. Pociť neistoty a straty práv prameniaci z faktorov ako nezamestnanosť, pracovná neistota, rastúca nerovnosť a strata verejných služieb, vyžadujú na vyriešenie záväzky, zdroje a zmeny vládnych politík, nie jednoduché hádzanie viny na iných.

Je zrejmé, že mnoho sklamaných ľudí na celom svete nehľadalo odpovede práve v ľudských právach. Nerovnosť a opomínanie na ktorých je postavený hnev a frustrácia ľudí, prinajmenšom z časti vyrástli na tom, že štáty nedokázali naplniť ekonomické, sociálne a kultúrne práva ľudí.

Príbeh roku 2016 bol v niektorých prípadoch príbehom ľudskej odvahy, odolnosti, kreativity a odhodlania voči nesmiernym výzvam a hrozbám.

Každý región sveta bol svedkom toho, že keď sú formálne štruktúry moci používané na represiu, ľudia si nájdu spôsoby ako sa postaviť a ozvať sa. V Číne si aktivisti napriek systematickému zastrašovaniu našli spôsob a online si pripomenuli zásah vlády na námestí Tienanmen z roku 1989. Počas olympijských hier v Riu sa etiópsky maratónec Feyisa Lilesa dostal na titulky novín na celom svete, keď pri prekračovaní cieľovej čiary svojím gestom poukázal na prenasledovanie ľudí z kmeňa Oromo. Na európskych pobrežiach Stredozemného mora dobrovoľníci reagovali na nevíťavosť a zlyhanie vlád tým, že topiacich sa ľudí ťahali von z vody. Občianske hnutia naprieč Afrikou – o niektorých z nich sa rok predtým ani nedalo pomyslieť – oživilo a pospájalo požiadavky ľudí na dodržiavanie práv a spravodlivosť.

Nakoniec tvrdenie, že ľudské práva sú projektom elit, nemá opodstatnenie. Inštinkt ľudí byť slobodným a žiť v spravodlivom svete len tak jednoducho neochabne. Počas roka delení a dehumanizácie svietia činy niektorých ľudí, ktorými podporovali ľudskosť a základnú dôstojnosť každého človeka jasnejšie než kedykoľvek predtým.

Tento moment stelesnil 24-ročný Anasom al-Basha, takzvaný „klaun z Aleppa“, ktorý sa rozhodol zostať v meste a prinášať radosť a pokoj deťom aj po tom, ako vládne sily rozpúťali hrôzostrašné bombardovanie. Po jeho smrti počas leteckého útoku z 29. novembra si ho jeho brat uctil za to, že robil deti šťastnými v „najtmavšom, najnebezpečnejšom mieste“.

Na začiatku roka 2017 sa svet cíti nestabilný a šíri sa strach o budúcnosť. Žijeme však v čase, kedy sú potrebné odvážne hlasy a bežní hrdinovia, ktorí sa postaví proti nespravodlivosti a útlaku. Nikto nedokáže zachrániť celý svet, ale každý môže zmeniť svoj vlastný svet. Každý sa môže postaviť proti dehumanizácii a bojovať vo svojom meste alebo krajine za uznanie dôstojnosti, rovnosti a neodňateľných práv pre všetkých, a tým položiť základy slobody a spravodlivosti vo svete. Rok 2017 potrebuje hrdinov ľudských práv.

EURÓPA A STREDNÁ ÁZIA – REGIONÁLNY PREHLAD

30. novembra 2016 sa v Budapešti konal súd s "Ahmedom H", Sýrčanom žijúcim na Cypre kvôli obvineniam z terorizmu. Bol obžalovaný za podnecovanie k zrážkam medzi políciou a ľuďmi na úteku po náhlom zatvorení maďarskej hranice so Srbskom v septembri 2015. Jeho stíhanie nahrávalo vláde, ktorá spája moslimských žiadateľov o azyl s teroristickými hrozbami. V skutočnosti sa tam Ahmed H ocitol len preto, že pomáhal svojim starším sýrskym rodičom utiecť z vojnou zničenou krajinou. Hoci bol prichytený v šarvátke a priznal sa, že hádzal kamene na políciu, ale predovšetkým – ako potvrdili viacerí svedkovia – sa snažil upokojiť dav. Bol však usvedčený a stal sa tragickým, mrazivým symbolom toho, ako sa Európa obracia chrbtom voči ľudským právam.

V roku 2016 sa do mainstreamu dostali populistické hnutia a odkazy. Politici v celom regióne reagovali na všadeprítomné pocity odcudzenia a neistoty. Ich cieľom boli predovšetkým: politické elity, EÚ, imigrácia, liberálne médiá, moslimovia, cudzinci, globalizácia, rodová rovnosť a vždy prítomná hrozba terorizmu.

Politici pri moci v Poľsku a Maďarsku dosiahli najviac. Ale aj ďalej na západe prinútili populistu znepokojené vládnuce strany využiť mnoho z ich charakteristík a prijať mnoho z ich politík. Výsledkom bolo oslabovanie právneho štátu a erózia ochrany ľudských práv, najmä práv ľudí na úteku a ľudí podozrivých z terorizmu, ale v konečnom dôsledku všetkých ľudí.

Ďalej na východe posilnili dlhoroční lídri svoju moc. V Tadžikistane, Azerbajdžane a Turkménsku boli prijaté novely ústav, ktoré predžili prezidentom funkčné obdobia. V Rusku si prezident Vladimir Putin naďalej udržiaval vlnu popularity vďaka ruským výpravám na Ukrajinu a jeho silnejúcim vplyvom v zahraničí. Zatiaľ v krajine naďalej obmedzoval občiansku spoločnosť. V celom bývalom Sovietskom zväze pokračovali presne namierené represie voči disentu a politickej opozície.

Najbúrlivejší vývoj v regióne zažilo Turecko, ktorým otriasali zrážky na juhovýchode, série bombových útokov a prestreliek, a násilný pokus o prevrat v júli. Následkom toho vláda dramaticky zintenzívnila potláčanie ľudských práv. Za zodpovedného bol označený Fethullah Gulen, niekdajší spojenec vlády. Turecké autority sa s rýchlou pustili do rozdrvenia početného hnutia, ktoré vytvoril. Okolo 90 000 štátnych zamestnancov, väčšinu z nich údajných gulencov, prepustili na základe prezidentského dekrétu. Najmenej 40 000 ľudí bolo zadržaných. Rozšírili sa tvrdenia o využívaní mučenia a iného zlého zaobchádzania, stovky médií a mimovládnych organizácií zatvorili a novinári, akademici a členovia parlamentu boli pozatýkaní. Zásahy sa postupne rozšírili z ľudí spájaných s prevratom na iných disidentov a pro-kurdské hlasy.

ĽUDIA NA ÚTEKU

Po tom, ako v roku 2015 prišlo do Európy viac ako milión ľudí na úteku a migrantov, boli členské štáty EÚ v roku 2016 odhodlané dramaticky znížiť ich počet. Síce uspeli, ale len za príliš vysokú a celkom úmyselnú cenu obetovania práv a životnej úrovne ľudí na úteku.

Podľa údajov z konca decembra prišlo v roku 2016 do Európy približne 358 000 ľudí na úteku a migrantov. Počet tých, ktorí prišli centrálnou stredomorskou trasou narástol len mierne (na približne 170 000), ale prudko poklesol počet tých, ktorí prišli na grécke ostrovy (z 854 000 na 173 000). Tento pokles bol následkom predovšetkým marcovej dohody o kontrole migrácie medzi EÚ a Tureckom. Medzinárodná organizácia pre migráciu odhadla, že na mori zahynulo rekordných 5 000 ľudí. Pre porovnanie, v roku 2015 to bolo približne 3 700 ľudí.

Dohoda medzi EÚ a Tureckom sa stala charakteristickou odpoveďou únie na takzvanú "utečeneckú krízu". Turecku bolo ponúknutých 6 miliárd eur na stráženie pobrežia a prijatie späť tých žiadateľov o azyl, ktorým sa podarilo dostať sa na grécke ostrovy. Dohoda je založená na nepravdivom tvrdení, že Turecko ponúka žiadateľom o azyl všetky práva, na ktoré by mali nárok v EÚ. S ledva fungujúcim azylovým systémom a takmer tromi miliónmi ľudí zo Sýrie, ktorí sa snažia v krajine prežiť, je toto tvrdenie dôkazom toho, že v snahe vyhovieť svojim politickým cieľom je EÚ ochotná ignorovať práva a životy ľudí na úteku.

Hoci sa počet nových prichádzajúcich znížil v priemere na niekoľko tisíc za mesiac, prijímacie kapacity na gréckych ostrovoch boli stále značne preplnené. Koncom roka uviazlo v preplnených, nehygienických

a nebezpečných provizórnych podmienkach približne 12 000 ľudí na úteku a žiadateľov o azyl. Kvôli otrasným podmienkam v táboroch často vypukli nepokoje a niektoré sa stali terčmi útokov miestnych ľudí obvinených z napojenia na krajnú pravicu. Podmienky pre približne 50 000 ľudí na úteku a migrantov na gréckej pevnine boli len nepatrne lepšie. Do konca roka si väčšina z nich našla útočisko v oficiálnych prijímacích zariadeniach. Tie však väčšinou pozostávali len zo stanov a opustených skladov a neboli vhodné na ubytovanie na viac než pár dní.

Ako sa rok blížil ku koncu, dohoda medzi EÚ a Tureckom zostávala v platnosti, hoci bola čoraz krehkejšia. Je však jasné, že to je len prvá obranná línia. Druhou iniciatívou na zastavenie ľudí prichádzajúcich do Európy bolo marcové zatvorenie balkánskej trasy na sever od Grécka. Macedónsko a ďalšie balkánske krajiny zatvorili svoje hranice, pričom im pomáhala pohraničná stráž z rôznych európskych krajín. Najprv tento krok presadzoval maďarský premiér Viktor Orbán, potom nasledovalo Rakúsko. Pre mnohých európskych lídrov boli útrapy ľudí na úteku v Grécku cenou, ktorú stálo za to zaplatiť, aby odradili ďalších od toho, aby prišli.

Pre migračné politiky väčšiny krajín EÚ bol typický nedostatok solidarity s ľuďmi na úteku a ostatnými členskými krajinami EÚ. Zjednotili sa len pri plánoch obmedziť vstup a urýchliť ich návraty. Nedostatok solidarity sa prejavil v zlyhaní relokačnej schémy EÚ. Túto vlajkovú loď riešení prijali v septembri hlavy štátov členských štátov s cieľom prerozdeliť zodpovednosť za prijímanie veľkého počtu ľudí na úteku prichádzajúcich do len niekoľkých členských krajín. Plán hovoril o prerozdelení 120 000 ľudí z Talianska, Grécka a Maďarska do ďalších krajín EÚ do dvoch rokov. Maďarsko schému odmietlo, ich riešením bolo jednoducho zatvoriť svoje hranice. Maďarská kvóta sa preto prerozdělila na Grécko a Taliansko. Do konca roka bolo presídlených len približne 6 000 ľudí z Grécka a menej než 2 000 z Talianska.

Relokačnú schému dopĺňala iná iniciatíva EÚ z roku 2015: „plán hotspotov“. Tento plán inšpirovaný Európskou komisiou hovoril o veľkých vybavovacích centrách v Taliansku a Grécku, kde budú prichádzajúci ľudia identifikovaní a vezmú im odtlačky prstov. V týchto centrách zhodnotia potrebu medzinárodnej ochrany a buď vybaví ich žiadosť o azyl, presunú ich do inej krajiny EÚ alebo ich vrátia do krajiny pôvodu (alebo do Turecka v prípade ľudí prichádzajúcich do Grécka). Pretože sa relokačný komponent plánu rozpadol, Taliansko a Grécko čelili enormnému tlaku identifikovať, spracovať a vrátiť toľko ľudí, koľko je možné. Objavili sa prípady zlého zaobchádzania za účelom vynútenia odobratia odtlačkov, svojvoľného zadržovania a kolektívnych vyhostení. V auguste bola skupina asi 40 mužov z Darfúru vyhostená späť do Sudánu. Stalo sa tak krátko po podpísaní Memoranda o porozumení medzi talianskou a sudánskou políciou. Po príchode do Sudánu mužov vypočúvala sudánska tajná a bezpečnostná služba, ktorá je spájaná s vážnymi porušeniami ľudských práv.

Snaha vrátiť späť toľko ľudí, koľko je len možné, sa stala kľúčovou črtou zahraničnej politiky EÚ a jej členských štátov. V októbri podpísala EÚ dohodu s Afganistanom o spolupráci s názvom „Spoločná cesta vpred“. Dohoda, ktorá bola podpísaná na pozadí darcovskej konferencie, zaväzuje Afganistan k spolupráci v pri návratoch neúspešných afganských žiadateľov o azyl vrátane maloletých bez sprievodu (počet udelených azylov afganským občanom klesol v všetkých krajinách napriek rastúcej neistote v krajine).

Ďalší dokument, „Rámcová dohoda o partnerstve“, ktorý podporila Európska rada v júni jasne ukázal ústredný cieľ kontroly migrácie v zahraničnej politike EÚ. Plán navrhuje využívať humanitárnu pomoc, obchodné vzťahy a ďalšie zdroje a tlačíť na krajiny, aby znížili počet ľudí prichádzajúcich k brehom EÚ. Zároveň EÚ vyjednávala s krajinami, ktoré porušujú ľudské práva, prijatie readmisných dohôd a spoluprácu pri kontrole hraníc.

Presúvanie kontroly migrácie mimo Európy išlo ruka v ruku s opatreniami na obmedzenie prístupu k azylu a s ním súvisiacou podporou na národných úrovniach. Tento trend bol obzvlášť viditeľný v doteraz veľkorysých severských krajinách: Fínsko, Švédsko, Dánsko a Nórsko prijali regresívne dodatky ku svojej azylovej legislatíve, pričom Nórsko to urobilo so zámerom mať „najprísnejšiu utečeneckú politiku v Európe“. Fínsko, Švédsko, Dánsko aj Nemecko obmedzili alebo oddialili možnosť zjednotenia rodín ľudí na úteku.

Krajiny ležiace najbližšie k vonkajším hraniciam EÚ prijali najprísnejšie opatrenia. V januári obmedzila rakúska vláda maximálny počet žiadostí o azyl na 37 500 pre rok 2016. V apríli prijala novelu azylového zákona, ktorá dala vláde právomoc vyhlásiť v prípade príchodu veľkého počtu žiadateľov o azyl stav pohotovosti. Kvôli tomu sa na hranici urýchlili posúdenie žiadostí o azyl a okamžité návraty odmietnutých žiadateľov.

V Maďarsku dosiahol rozklad európskeho azylového systému úplne dno. V septembri 2015 postavilo Maďarsko na väčšine svojej hranice so Srbskom plot a zmenilo svoju azylovú legislatívu. V roku 2016 zaviedla maďarská vláda sadu opatrení, ktoré vyústili do násilných návratov ľudí späť za hranicu so Srbskom, nezákonného zatýkania ľudí

nachádzajúcich sa v krajine a biednych životných podmienok ľudí čakajúcich na hranici. Kým maďarská vláda míňala milióny eur na xenofóbnú reklamnú kampaň podporujúcu svoje aj tak neúspešné referendum o odmietnutí relokačnej schémy EÚ, ľudí na úteku ponechali v otrasných podmienkach. Koncom roka bolo voči Maďarsku stále otvorené konanie Európskej komisie pre porušenie viacerých azylových noriem EÚ a medzinárodného azylového práva.

Na druhej strane Európy, vo Francúzsku, sa množstvo ľudí v tábore "Džungľa" pri meste Calais a jeho zatvorenie v októbri stali takým istým symbolom zlyhania európskych migračných politík ako preplnené tábory na gréckych ostrovoch Lesbos a Chios a provizórne prístrešky pred maďarskými ostatnými plotmi.

Pôsobivé snahy Nemecka poskytnúť útočisko a vybaviť žiadosti o azyl takmer jedného milióna ľudí, ktorí prišli do krajiny predošlý rok, boli snád' jedinou pozitívnou odpoveďou vlády na "utečeneckú krízu" v Európe. Preukázať solidaritu, ktorá ich lídrom chýbala, zostalo na bežných ľuďoch. V nespočetných prijímacích centrách v celej Európe desiatky tisíc ľudí znova a znova ukázali, že existuje aj druhá strana k čoraz toxickejšej debaty o migrácii, a je ňou víťanie a podporovanie ľudí na úteku a migrantov.

BOJ PROTI TERORIZMU A BEZPEČNOSŤ

Počas násilných útokov vo Francúzsku, Belgicku a Nemecku bolo zabitých viac ako sto ľudí a mnohí ďalší utrpeli zranenia. Boli postrelení ozbrojenými mužmi, zasiahnutí výbuchmi samovražedných atentátnikov a úmyselne zrazení autami, keď kráčali po ulici. Ochrana práva na život a slobodného pohybu a myslenia sa stala pre vlády v celej Európe čoraz dôležitejšou témou. Mnohé vlády odpovedali na výzvu urýchlenými protiteroristickými opatreniami, ktoré ohrozujú ľudské práva a tie isté hodnoty, ktoré sa stali terčmi útokov.

Rok 2016 bol svedkom vážnej paradigmatickej zmeny: od názoru, že je úlohou vlád postarať sa o bezpečnosť, aby si mohli ľudia uplatňovať svoje práva, k názoru, že vlády musia obmedziť práva ľudí, aby mohli zabezpečiť bezpečnosť. Výsledkom bolo nebezpečné prekreslenie hraníc medzi mocou štátu a právami jednotlivcov.

Jedným z najalarmujúcejších vývojov bolo úsilie štátov uľahčiť si vyhlásenie a predĺženie "výnimočného stavu". Túto cestu viedlo Maďarsko, ktoré prijalo legislatívu udeľujúcu vláde v prípade vyhlásenia výnimočného stavu rozsiahle výkonné právomoci, vrátane zákazu verejných zhromaždení, vážnych obmedzení slobody pohybu a zmrazenia majetkov bez súdneho dohľadu. Bulharský parlament prijal v júli v prvom hlasovaní podobnú sadu opatrení. V decembri Francúzsko po piaty raz predĺžilo výnimočný stav vyhlásený po útokoch z novembra 2015. Právomoci počas výnimočného stavu boli značne rozšírené už počas júlového predĺženia, ktoré znovu zaviedlo domové prehliadky bez predchádzajúceho súdneho súhlasu (táto právomoc bola zrušená pri skoršom predĺžení) a zaviedlo novú právomoc – zakázať z verejných podujatí z bezpečnostných dôvodov, ktoré sa použilo na zakázanie protestov. Údaje zverejnené vládou v decembri 2016 naznačili, že od novembra 2015 bolo vykonaných 4 292 prehliadok domov a 612 osobám bolo nariadené domáce väzenie. Tieto čísla podporujú obavy z toho, že právomoci boli počas výnimočného stavu použité neprimerane.

Vo viacerých európskych štátoch boli do bežného trestného poriadku prijaté opatrenia, ktoré boli predtým vnímané ako výnimočné. Zahŕňali predĺženie predbežného zadržania podozrivých z terorizmu na Slovensku a v Poľsku a návrh na podobné opatrenie pre všetkých podozrivých v Belgicku. V Holandsku a Bulharsku predložili parlamenty návrhy na zavedenie administratívnych kontrolných mechanizmov, ktoré by obmedzili slobodu pohybu bez predchádzajúceho súhlasu súdu. Veľká Británia a Francúzsko ako prvé zaviedli takéto opatrenia, ktoré v niektorých prípadoch odpovedajú domácemu väzeniu. Sú prijímané na základe dokumentov tajnej služby, preto tí, ktorých sa kontroly týkajú a majú škodlivé účinky na ich životy a rodiny, nemajú možnosť sa voči týmto opatreniam efektívne odvolať.

Stovky ľudí boli trestne stíhaných v rozpore s právom na slobodu prejavu, za priestupky, ktoré zahŕňali ospravedlňovanie alebo oslavovanie terorizmu. Stíhania boli otvorené najmä vo Francúzsku a v Španielsku kvôli komentárom v sociálnych médiách. Navrhovaná Smernica EÚ o boji proti terorizmu, ktorá nebola prijatá do konca roka, bude viesť k rozšíreniu podobných zákonov. Návrh zakázať vágne definované "propagovanie terorizmu" bol predložený parlamentu v Nemecku. Parlamenty v Belgicku a Holandsku prerokovali návrhy zákonov o podobných trestných činoch.

Štáty v celej Európe značne posilnili právomoc sledovania, a to navzdor opakovaným rozsudkom Súdneho dvora EÚ a Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré rozhodli, že tajné sledovanie a zachytávanie a zhromažďovanie komunikačných dát je porušením práva na slobodu, pokiaľ nie je založené na opodstatnenom podozrení z vážnej trestnej činnosti a pokiaľ nie je v rozsahu striktné nevyhnutnom pre účinnú pomoc v boji proti takej aktivite. Oba súdy opakovane vyhlásili, že národná legislatíva o sledovaní musí poskytnúť dostatočné garancie proti zneužitiu, vrátane predchádzajúceho súhlasu súdu alebo inej nezávislej autority. Snáď najrozsiahlejšie masové aj ciele sledovacie právomoci predstavila v novembri Veľká Británia prijatím zákona o vyšetrovacích právomociach. Zákon s prezývkou "špehovacia listina", povoľuje rozsiahle a vágne definované odpočúvanie, zachytávanie a zachovávanie dát a zaviedol nové požiadavky voči súkromným spoločnostiam, ktoré musia ukladať komunikačné dáta. Všetky právomoci vyplývajúce zo zákona – ciele aj masové – môže autorizovať minister vlády po prehodnotení (vo väčšine, ale nie vo všetkých prípadoch) kvázi súdnym orgánom zloženým z členov vymenovaných premiérkou. Súdny dvor EÚ v decembri rozhodol, že sledovacia legislatíva Veľkej Británie porušila právo na súkromie.

Popri Veľkej Británii prijali počas roka novú legislatívu týkajúcu sa sledovania aj Rakúsko, Švajčiarsko, Belgicko, Nemecko, Rusko a Poľsko. Vo všetkých prípadoch tieto zákony len s malými rozdielmi povoľujú rozsiahle právomoci zbierať a uchovávať elektronické dáta a vykonávať ciele sledovanie voľne definovaných skupín alebo podozrivých jedincov s minimálnym alebo žiadnym súdnym alebo iným dohľadom. Ku koncu roka prebiehalo prijímanie podobnej legislatívy v Holandsku a Fínsku.

DISKRIMINÁCIA

Moslimovia a migranti boli v celej Európe náchylní na rasové profilovanie a diskrimináciu zo strany polície v súvislosti s proti-teroristickými operáciami, ale aj počas bežných policajných zásahov vrátane kontrol identity.

Iniciatívy na boj proti násilnému extrémizmu, ktoré často zahŕňali aj povinnosť verejných inštitúcií podávať správy, riskovali znepriatenie moslimských komunít a obmedzovanie slobody prejavu. Bulharsko a švajčiarsky parlament prijali legislatívy, ktoré zakazujú nosiť na verejnosti šatky zakrývajúce tvár. Návrh podobnej legislatívy bol koncom roka predložený aj holandskému a nemeckému parlamentu. Viaceré pobrežné mestá Francúzska sa snažili zakázať nosenie "burkín" na pláži. Diskriminačné ustanovenie zrušila francúzska Štátna rada, ale mnoho miestnych samospráv si ho napriek tomu ponechalo.

Vo viacerých európskych krajinách narástol počet zločinov z nenávisti namierených na žiadateľov o azyl, moslimov a cudzincov. V Nemecku došlo k prudkému nárastu počtu útokov na ubytovne žiadateľov o azyl a vo Veľkej Británii sa počas troch mesiacov po júnovom referende o vystúpení Británie z EÚ (Brexit) zvýšil počet zločinov z nenávisti o 14% v porovnaní s rovnakým obdobím v predchádzajúcom roku.

Rómovia naďalej čelili rozsiahlej diskriminácii v prístupe k bývaniu, vzdelávaniu, zdravotníctvu a zamestnaniu v celej Európe. V strednej Európe, ale aj vo Francúzsku a v Taliansku boli Rómovia často nútené vystahovaní. Rástol počet súdnych rozhodnutí v prospech vystahovaných komunít, ale len málokedy viedli k zlepšeniam pre dotknutých obyvateľov. V Českej republike došlo k pozitívnemu vývoju, pod vplyvom konania EÚ pre porušenie legislatívy EÚ vstúpila v septembri na začiatku školského roka do platnosti séria reforiem s cieľom obmedziť nadmernú reprezentáciu rómskych detí v špeciálnych školách.

Nerovnomerný pokrok bol zaznamenaný v právach lesbičiek, gejov, bisexuálov, transgender a intersex (LGBTI) osôb. Francúzsko novým zákonom zrušilo medicínske požiadavky pre zákonné uznanie rodu a Nórsko udelilo toto právo na základe seba-identifikácie. Podobné kroky prebiehali aj v Grécku a v Dánsku. Mnohé krajiny sa pohli smerom k rešpektovaniu práv párov rovnakého pohlavia a k povoleniu adopcií druhým rodičom. Taliansko a Slovinsko prijali legislatívy uznávajúcu partnerstvá osôb rovnakého pohlavia. V Kyjeve podporili autority Dúhový pochod z 12. marca, polícia poskytla účastníkom značnú ochranu a pochod sa zaobišiel bez incidentov. Pochodu sa zúčastnilo približne 2 000 ľudí, čím sa stal najväčším podujatím svojho druhu v histórii Ukrajiny.

Na druhej strane, v Uzbekistane a v Turkménsku zostali kriminalizované konsenzuálne činy osôb rovnakého pohlavia. V Kirgizskom parlamente sa ku koncu roka prerokovávala legislatíva kriminalizujúca "posilňovanie pozitívneho prístupu" k "netradičným sexuálnym vzťahom". V decembri bol v referende schválený dodatok ústavy zakazujúci manželstvo osôb rovnakého pohlavia. Väčší tlak vytvárali čoraz organizovanejšie, v niektorých

prípadoch štátom podporované konzervatívne skupiny. Prezident v Gruzínsku zamietol návrh na uskutočnenie referenda o zmene ústavnej definície manželstva a rodiny tak, aby explicitne vylúčila páry rovnakého pohlavia. Ústavný súd v Rumunsku povolil predloženie podobného návrhu parlamentu. Návrh novely ústavy s podobným účinkom prešiel v júni v Litve prvým z dvoch hlasovaní v parlamente. Stalo sa tak len niekoľko dní po tom, ako sa v hlavnom meste Vilnius zúčastnilo 3 000 ľudí na "Pochode za rovnosť", baltickom Dúhovom pochode 2016.

Pokrok v oblasti práv žien dostal trhliny. Násilie voči ženám pretrvávalo, a to aj napriek čoraz silnejšej legislatívnej ochrane. Bulharsko, Česká republika a Lotyšsko podpísali Dohovor Rady Európy o prevencii a boji proti násiliu páchaného na ženách (Istanbulský dohovor). Rumunsko aj Belgicko dohovor ratifikovali. Výrazný krok späť však urobila poľská vláda, ktorá oznámila zámer odstúpiť od dohovoru len jeden rok po jeho ratifikácii. Pritom sa odhaduje, že až jeden milión žien sa v krajine ročne stane obeťami násilia. Vládna strana tiež obmedzila sexuálne a reprodukčné práva. Po generálnom štrajku žien z 3. októbra poľský parlament odmietol prijať zákon, ktorý navrhoval takmer úplný zákaz interrupcií a zavádzal trestnoprávnu zodpovednosť žien a dievčat, ktoré podstúpili potrat, a tiež osôb, ktoré im v tom asistovali alebo ich k tomu nabádali. V Írsku čoraz silnejšie zneli výzvy po zrevidovaní prísne reštriktívnej legislatívy o potratoch a Komisia OSN pre práva detí vyzvala Írsko k dekriminalizácii interrupcií. Na Malte sú interrupcie stále kriminalizované za všetkých okolností.

SLOBODA VYJADROVANIA, ZDRUŽOVANIA A NENÁSILNÉHO ZHROMAŽĎOVANIA

Represia disentu, kritických názorov a politickej opozície zostala normou v celom bývalom Sovietskom zväze. V Uzbekistane, Turkménsku a Bielorusku bola situácia obzvlášť kritická, ale nie horšia než v predošliých rokoch. K výraznému zhoršeniu došlo v Tadžikistane a v Kazachstane, kým Rusko a Azerbajdžan zaznamenali opätovný prepád zhoršujúceho sa trendu. Proruské médiá na Ukrajine sa dostali pod ešte väčší tlak, zatiaľ čo proukrajinské a tatárske hlasy na Kryme a v Rusku boli vážne potláčané. Po neúspešnom pokuse o štátny prevrat bola sloboda prejavu tvrdo obmedzená v Turecku. Balkán zostal nebezpečným miestom pre investigatívnych novinárov. Desiatky z nich čelili žalobám a útokom za odhaľovanie zneužití. V Európskej únii sa Poľsko, Maďarsko a Chorvátsko snažili umlčať verejnoprávne médiá.

Rusko pokračovalo v obmedzovaní mimovládnych organizácií. Proti najkritickejším používalo hanlivé mediálne kampane a "zákon o zahraničných agentoch". Desiatky nezávislých mimovládnych organizácií dostávajúcej zahraničnú finančnú pomoc boli pridané na zoznam "zahraničných agentov", ktorých celkový počet sa tým zvýšil na 146. Natrvalo zatvorených bolo 35 z nich. Prokurátori začali proti Valentine Cherevatenkovovej, zakladateľke a predsedníčke Únie žien Donu, prvý súdny proces za "systematické vyhýbanie sa povinnostiam stanovených zákonom". Sloboda nenásilného zhromažďovania bola naďalej prísne kontrolovaná.

Kazachstan tiež po prvý raz použil ustanovenia trestného poriadku proti mimovládnym organizáciám. Počas aprílových a májových protestov proti novému pozemkovému zákonu boli zadržané desiatky "organizátorov" a stovky účastníkov. Zvýšil sa počet trestných stíhaní za komentáre na sociálnych médiách v rozpore s právom na slobodu prejavu. Viacerí prominentní novinári boli obvinení z "vedomého šírenia falošných informácií" a zo sprenevery. V januári vstúpili do platnosti zmeny zákona o komunikáciách, ktoré vyžadovali, aby si používatelia internetu nainštalovali "národný bezpečnostný certifikát, ktorý umožňuje autoritám skenovať komunikáciu a blokovat prístup k obsahu, ktorý uznajú za nelegálny.

Svedkom tvrdých zásahov bol aj Tadžikistan, v súvislosti so zákazom činnosti opozičnej Islamskej strany obrody Tadžikistanu. 14 jej vedúcich členov bolo za obvinenia z terorizmu odsúdených pri tajných procesoch na dlhoročné väzenie. V auguste vláda vydala päťročný dekrét, vďaka ktorému môže prostredníctvom Štátnej komisie pre vysielanie "regulovať a kontrolovať" obsah všetkých televíznych a rádio staníc. Ochrancov ľudských práv štát prísne sledoval a nezávislé médiá a novinári čelili zastrašovaniu a obťažovaniu políciou a bezpečnostnými službami. Autority naďalej prikazovali poskytovateľom internetových služieb, aby blokovali prístup k určitým mediálnym stránkam alebo k sociálnym médiám. Nový dekrét vyžaduje od poskytovateľov internetových služieb a telekomunikačných operátorov, aby smerovali svoje služby cez nové jednotné telekomunikačné centrum, ktoré patrí štátom vlastnenej spoločnosti TajikTelecomp.

Azerbajdžan pokračoval v represiaciach voči opozičným aktivistom, ľudskoprávnym mimovládnym organizáciám a nezávislým médiám. 12 väzňov svedomia bolo prepustených, ale 14 ďalších bolo na konci roka stále vo väzení, vrátane Ilgara Mammadova, ktorého rozsudok o väzbe potvrdil v novembri najvyšší súd aj napriek rozhodnutiu

Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorí žiadali jeho prepustenie. Amnesty International bol zamietnutý vstup do krajiny, čím sa Azerbajdžan pridal k Uzbekistanu a Turkménsku. Verejné protesty boli prísne obmedzované a tých pár, ktoré sa uskutočnili, polícia s použitím nadmernej sily rozohnala a politických aktivistov za ich organizovanie zatkla.

Médiá na Ukrajine zostali všeobecne slobodné, ale tie vnímané ako podporujúce proruské alebo proseparatistické názory alebo obzvlášť kritické voči autoritám čelili obťažovaniu. Na Kryme neboli nezávislí novinári schopní pracovať. Okupujúce ruské autority na polostrove pokračovali v prísnom obmedzovaní práv na slobodu prejavu, združovania a nenásilného zhromažďovania. Obzvlášť čelili represiam Krymskí Tatári.

V Turecku prudko upadalo rešpektovanie slobody prejavu. Dialo sa tak najmä po vyhlásení výnimočného stavu po júlovom nevydarenom pokuse o štátny prevrat. 118 novinárov bolo vzatých do predbežnej väzby a 184 médií bolo na základe prezidentských dekrétov svojvoľne a permanentne zatvorených. Cenzúra internetu zosilnela a 375 mimovládnych organizácií vrátane skupín bojujúcich za práva žien, asociácií právnikov a humanitárnych organizácií bolo v novembri výkonným nariadením zatvorených.

BEZTRESTNOSŤ A ZODPOVEDNOSŤ

Mučenie a iné zlé zaobchádzanie zostali rozšírené v bývalom Sovietskom zväze. V niekoľkých krajinách sa nepatrne zlepšili zákony, ale beztrestnosť zostala normou. Vyhliadky na vyvodenie zodpovednosti za porušenia práv policajnými zložkami počas Euromajdanu v rokoch 2013-14, protestov v parku Gezi v roku 2013 a etnických zrážok v južnom Kirgizsku v roku 2010 sa na Ukrajine vzdávali, v Turecku zostali vzdialené a v Kirgizsku takmer vymizli.

V EÚ je vyvodenie zodpovednosti za spoluúčasť na programe tajných únosov pod vedením Spojenými štátmi stále vzdialené, a to aj napriek pokračujúcim procesom pred Európskym súdom pre ľudské práva. Do konca roka nebola za účasť na nezákonnom zadržiavaní, mučení a inom zlom zaobchádzaní s podozrivými z terorizmu v Poľsku, Litve a Rumunsku usvedčená jediná osoba.

Hoci počas posledného desaťročia došlo k výraznému pokroku v eradikácii mučenia v zadržiavacích centrách, po neúspešnom pokuse o štátny prevrat v Turecku bol zaznamenaný alarmujúci nárast počtu nahlásených prípadov. Tisíce ľudí zadržali počas oficiálnych aj neoficiálnych policajných zásahov, objavili sa správy o tvrdých bitkách, sexuálnych útokoch, vyhrážaní sa znásilnením a znásilneniach. Popieranie zo strany tureckých úradov bolo dôsledné, ale nevierohodné.

TREST SMRTI

Pred koncom roka prisľúbil turecký premiér Recep Tayyip Erdoğan predložiť na rokovanie parlamentu znovuzavedenie trestu smrti, navzdory medzinárodnému odsúdeniu a záväzkom Turecka vyplývajúcich z členstva v Rade Európy. Bielorusko, posledný európsky štát vykonávajúci trest smrti, popravil počas roka štyroch ľudí, hoci vláda informovala – nie po prvý raz – o plánovanom zrušení. V Kazachstane bol odsúdený na trest smrti za obvinenia súvisiace s terorizmom jeden muž.

KONFLIKTY A OZBROJENÉ NÁSILIE

V novembri prijal Medzinárodný trestný tribunál vo svojom predbežnom vyšetovaní bojov na východe Ukrajiny rozhodnutie, že boje majú charakter medzinárodného ozbrojeného konfliktu. Pokračovali sporadické zrážky, ale celková situácia vojensky aj politicky uviazla na mŕtvom bode. Ruskom podporované autority v Donbase si udržali takmer úplnú autonómiu. Koncom roka monitorovacia misia Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov odhadla počet obetí na takmer 10 000, z toho najmenej 2 000 tvorí civilné obyvateľstvo. Ukrajinské autority aj separatistické sily na východe Ukrajiny nezákonne zadržovali civilné obyvateľstvo, ktoré podozrievali zo sympatizovania s druhou stranou a držali ich kvôli "výmenám väzňov". Všetci, o ktorých sa vedelo, že ich tajne zadržovali ukrajinské sily, boli do konca roka prepustení.

V apríli vypukli medzi Azerbajdžanom a Arménskom krátko trvajúce boje v Arménskom podporovanom odtrhnutom regióne Náhorný Karabach. Boje trvali štyri dni a vyústili do malého počtu vojenských a civilných obetí, vzájomného obviňovania a malých územných ziskov pre Azerbajdžan.

Turecké autority pokračovali v ťažkých vojenských operáciách v mnohých mestských oblastiach na juhovýchode Turecka. Bola to odpoveď na kopanie zákopov a stavanie barikád skupinami napojenými na Kurdsú stranu pracujúcich (PKK) z konca roku 2015. Tieto operácie boli zväčša ukončené do júna. Dovtedy si nepretržitý zákaz vychádzania a používanie nadmernej sily vrátane ťažkej výzbroje vyžiadali stovky civilných obetí, zničenie obytných zón a nútené presťahovanie až pol milióna ľudí.

Zrážky medzi PKK a tureckými silami mimo mestských zón a sporadické útoky PKK na vládne budovy pokračovali aj koncom roka, keďže mierový proces, ktorý zlyhal v roku 2015, nevykazoval žiadne známky oživenia. Vyhliadky na obnovenie rozhovorov kompromitovali prísne zásahy proti kurdským médiám, občianskej spoločnosti a politickej opozícii, aj použitie právomocí počas výnimočného stavu prijatých po júlovom neúspešnom pokuse o štátny prevrat.

SLOVENSKO

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Hlava štátu: **Andrej Kiska**

Predseda vlády: **Robert Fico**

Pokračovala diskriminácia rómskeho obyvateľstva a v napĺňaní práva rómskych detí na vzdelanie Slovensko nespravilo takmer žiadny pokrok. Európska komisia stále vedie voči Slovensku konanie pre porušenie rasovej smernice EÚ.

POZADIE

V marci vyhrala strana predsedu vlády Fica Smer parlamentné voľby. Stratila však väčšinu a sformovala koalíciu s tromi ďalšími stranami. Po prvý krát sa do parlamentu dostala krajne pravicová strana Ľudová strana- Naše Slovensko so 14 kreslami. 1. júla sa Slovensko stalo predsedníckou krajinou Rady EÚ.

DISKRIMINÁCIA – RÓMSKE OBYVATELSTVO

POLÍCIA A BEZPEČNOSTNÉ ZLOŽKY

Účinné vyšetovanie v niektorých prípadoch použitia neprimeranej policajnej sily voči rómskemu obyvateľstvu je stále nedostatočné a zdĺhavé. V júli Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že Slovensko dostatočne nevyšetrilo obvinenia zo zlého zaobchádzania políciou so zadržaným rómskym mužom v roku 2010.

V auguste vláda oznámila, že sa Sekcia kontrolnej a inšpekčnej služby (SKIS) za účelom zlepšenia nezávislosti presunie spod kontroly ministerstva vnútra pod Generálnu prokuratúru. Do konca roka nebol prijatý mechanizmus vyodenia zodpovednosti polície, ktorý by bol plne nezávislý a transparentný.

Na konci roku stále prebiehali vyšetovania zlého zaobchádzania s rómskym obyvateľstvom. V novembri vyústilo vyšetovanie použitia neprimeranej policajnej sily počas operácie v rómskej osade vo Vrbnici v roku 2015 do obvinenia policajného dôstojníka, ktorý zásah viedol. SKIS však rozhodla, že na obvinenie ostatných policajných dôstojníkov neexistoval dostatok dôkazov. Zasiahnuté rómske rodiny sa proti rozhodnutiu v decembri odvolali.

V marci bolo ukončené vyšetovanie správania policajtov počas zásahu v rómskej osade v Moldave nad Bodvou v júni 2013. Obete, ktoré zastupovalo Európske centrum pre práva Rómov a Poradňa pre občianske a ľudské práva sa voči rozsudku odvolali. Ku koncu roka sa prípad nachádzal pred ústavným súdom.

Po odvolaní verejného prokurátora bolo v apríli zrušené oslobodenie desiatich policajných príslušníkov usvedčených zo zlého zaobchádzania so šiestimi rómskymi chlapcami na policajnej stanici v Košiciach v roku 2009. Prípad bol vrátený na krajský súd.

PRÁVO NA VZDELANIE

Novela školského zákona, ktorá zakázala umiestňovať deti zo sociálne znevýhodneného prostredia do „špeciálnych“ škôl iba na základe ich socioekonomického pozadia vstúpila do platnosti v januári.

Rómske deti aj naďalej zostávajú nadmerne zastúpené v „špeciálnych“ školách a triedach pre deti s „lahkými mentálnymi poruchami“ a takisto sú umiestňované do etnicky segregovaných škôl a tried v bežnom vzdelávacom prúde.

Napriek prebiehajúcej konaniu, ktoré Európska komisia začala voči Slovensku v roku 2015 pre porušenie zákazu diskriminácie v Smernici EÚ o rasovej rovnosti vo vzťahu ku vzdelávaniu rómskeho obyvateľstva, neexistujú dôkazy, že vláda prijala efektívne opatrenia na odstránenie tohto problému. Európska komisia toto vyzdvihla vo svojom ročnom hodnotení plánov rómskej integrácie, podobne sa tomu venoval aj Výbor OSN pre práva dieťaťa.

Krajský súd v Bratislave zamietol 6. októbra verejnú žalobu, ktorú v roku 2015 iniciovala Poradňa pre občianske a ľudské práva proti ministerstvu školstva a obci Stará Ľubovňa pre segregáciu rómskych detí na základnej škole. Poradňa sa voči rozhodnutiu odvolala, prípad sa stále prešetruje.

NÚTENÉ STERILIZÁCIE

Krajský súd v Košiciach II rozhodol vo februári, že Univerzitná nemocnica Louisa Pasteura v Košiciach v roku 1999 nezákonne nútene sterilizovala rómsku ženu. Žene bola vykonaná procedúra bez jej informovaného súhlasu po tom, čo porodila cisárskym rezom. Slovenským súdom trvalo viac než 10 rokov, aby prípad uzavreli a obeti priznali náhradu vo výške 17 tisíc eur. Nemocnica sa voči rozsudku odvolala.

PROTITERORISTICKÉ OPATRENIA A BEZPEČNOSŤ

Protiteroristické opatrenia prijaté v Ústave, v Trestnom zákone, v Trestnom poriadku a v ostatných zákonov vstúpili do platnosti v januári. Obsahujú predĺženie maximálneho času predbežnej väzby na 96 hodín pre jednotlivcov podozrivých zo zločinov súvisiacich s terorizmom.

ĽUDIA NA ÚTEKU A ŽIADATELIA O AZYL

Napriek tomu, že „udržateľná migrácia“ bola počas predsedníctva na prominentnom mieste, Slovensko pokračovalo vo vystupovaní proti povinným relokačným kvótam pre ľudí na úteku z ostatných členských krajín EÚ. Prejavilo však vôľu prijať na dobrovoľnej báze do konca roku 2017 100 ľudí na úteku z Grécka a Talianska. Do konca roku boli relokované z Grécka len tri rodiny.

DISKRIMINÁCIA

V auguste vyhlásilo Slovenské národné centrum pre ľudské práva spolu so Slovenskou obchodnou inšpekciou, že majitelia penziónu v Bratislave diskriminovali troch tureckých študentov. Majitelia odmietli ich rezerváciu ubytovania na základe politiky „neprijímania ľudí z Turecka alebo arabských krajín kvôli bezpečnostným dôvodom.“

Predseda vlády Fico verejne spájal moslimov a ľudí na úteku s terorizmom a používal protimigrantskú rétoriku. Ľudová strana – Naše Slovensko organizovala protirómske a protimigračné pochody v januári, marci, júni, júli a v októbri.

ČESKÁ REPUBLIKA

ČESKÁ REPUBLIKA

Hlava štátu: **Miloš Zeman**

Predseda vlády: **Bohuslav Sobotka**

Vláda prijala opatrenia reagujúce na znepokojenie Európskej komisie z diskriminácie rómskych detí vo vzdelávaní. Pokračovali protesty proti ľuďom na úteku a migrantom a skupiny podporujúce ľudí na úteku čelili hrozbám zo strany krajne pravicových skupín.

DISKRIMINÁCIA – RÓMSKE OBYVATELSTVO

PRÁVO NA VZDELANIE

Novela školského zákona, ktorá bola prijatá v roku 2015 v reakcii na proces Európskej komisie o porušení Smernice o rasovej rovnosti, nadobudla účinnosť prvého septembra 2016. Pozitívne reformy obsahujú zavedenie podporných mechanizmov pre deti so špeciálnymi vzdelávacími potrebami, zavedenie povinného absolvovania roka v materskej škole pre všetky deti a cieľ integrovať všetky deti s "ľahkým mentálnym postihnutím" do riadneho vzdelávania a poskytnúť im inkluzívne vzdelávanie. Národné a medzinárodné mimovládne organizácie reformy privítali, ale zdôraznili, že sú potrebné ďalšie opatrenia na boj proti predsudkom voči rómskym deťom. Tiež je podľa nich potrebné poskytnúť dostatočné prostriedky na podporu vzdelávania tých žiakov, ktorí to potrebujú.

NÚTENÉ STERILIZÁCIE

V marci odporučil Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien zaviesť mechanizmus pre poskytnutie kompenzácií rómskym ženám, ktoré sa stali obeťami nútenej sterilizácie, a tiež vytvoriť nezávislý orgán pre vyšetrovanie úplného rozsahu následkov nútenej sterilizácie.

Do konca roka vláda neprijala žiadne kroky smerujúce k implementácii týchto opatrení.

RASIZMUS A XENOFÓBIA

Pokračovali protesty proti migrantom a ľuďom na úteku. Vo februári sa na protiutečeneckej demonstrácii v Prahe zúčastnili tisícky ľudí. Cieľom útoku sa stala aj organizácia Klinika, ktorá pomáha ľuďom na úteku, pričom bol zranený jeden človek. V apríli sa terčom útokov stalo aj niekoľko podnikov v Prahe, ktoré sa zapojili do kampane "zóna bez nenávisťi". Ich výklady boli posprejované nenávisťnými odkazmi a krajne pravicovými symbolmi. V septembri bolo z poškodzovania majetku a "vyjadrovania sympatií hnutiu zacieleného na potlačanie ľudských práv a slobôd" obvinených päť ľudí. Nasledovalo niekoľko demonstrácií proti nenávisťi, ktorých sa zúčastnili stovky ľudí.

Prezident Zeman pokračoval v prezentovaní ľudí na úteku a žiadateľov o azyl ako "hrozieb" a v používaní anti-migračnej rétoriky. V dedine Jiřetín pod Jedlovou v okrese Děčín strielal v auguste muž do vzduchu a kričal rasistické nadávky na rómske deti v letnom tábore. Podľa organizátorov tábora miestna polícia napriek opakovaným požiadavkám vedúcich o pomoc nevyslala na miesto príslušníkov polície. V septembri vyšetrovanie krajskej polície tieto tvrdenia nepotvrdilo, ale rozhodlo, že incident nebol dôkladne prešetrený.

ĽUDIA NA ÚTEKU A ŽIADATELIA O AZYL

Vláda súhlasila s pokračovaním presídľovacej a relokačnej schémy EÚ, ale s podmienkou dôsledných bezpečnostných kontrol. Do konca roka bolo do krajiny presídlených 52 a relokovaných len 12 ľudí na úteku. Rutinné zadržiavanie žiadateľov o azyl a migrantov stále pokračovalo.

PRÁVA LESIEB, GAYOV, BISEXÁLOV, TRANSGENDER A INTERSEX (LGBTI) OSÔB

Ústavný súd v júni rozhodol, že sekcia 13(2) zákona o registrovaných partnerstvách je protiústavná. Sekcia zakazovala jednotlivcovi žijúcom v registrovanom partnerstve osôb rovnakého pohlavia adoptovať si dieťa a byť jeho výlučným opatrovníkom. Sekcia bola následne zrušená. Spoločné adopcie LGBTI páry v registrovanom partnerstve osôb rovnakého pohlavia, pri ktorých by obaja partneri mali plné rodičovské právo, zostali zakázané.

PRÁVA ŽIEN

V máji podpísala Česká republika dohovor Rady Európy o prevencii a boji proti násiliu páchaného na ženách a proti domácemu násiliu. Ratifikovať by ho mala do polovice roka 2018. V marci Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien poukázal na nízky počet súdnych procesov týkajúcich sa diskriminácie na základe pohlavia a odporučil zriadenie systému bezplatnej právnej pomoci pre takéto prípady. Komisia tiež vyjadrila znepokojenie nad pokračujúcou platovou nerovnosťou medzi pohlaviami, ktorá bola na úrovni približne 21% - tretia najvyššia v EÚ.

MAĎARSKO

MAĎARSKÁ REPUBLIKA

Hlava štátu: **János Áder**

Predseda vlády: **Viktor Orbán**

Novela ústavy umožnila vláde vyhlásiť výnimočný stav za všeobecne a vágne formulovaných podmienok a s minimálnym demokratickým dohľadom. Rómovia naďalej čelili diskriminácii a boli obeťami zločinov z nenávisťi. Maďarsko napriek rastúcej medzinárodnej kritike pokračovalo v systematických zásahoch proti právam ľudí na úteku a migrantov.

BOJ PROTI TERORIZMU A BEZPEČNOSŤ

Vláda pokračovala v rozširovaní možných využití protiteroristickej legislatívy. V januári Európsky súd pre ľudské práva rozhodol v prípade *Szabó a Vissy vs. Maďarsko*, že zákon o polícii porušil právo žiadateľov na ochranu súkromia a rodinného života. Zákon totiž umožnil exekutive odpočúvať bez podporných dôkazov a na dlhší čas akúkoľvek komunikáciu. Súd rozhodol, že Maďarsko zlyhalo v zabezpečení adekvátneho súdneho dohľadu voči nezákonnému sledovaniu a efektívnej nápravy.

V júni prijal parlament „Šiestu novelu“ ústavy, ktorá priniesla zoširoka formulovanú definíciu výnimočného stavu vyhláseného na základe „situácie hrozby terorizmu“. Definícia nespĺňa požiadavky medzinárodného ľudskoprávneho právneho systému. Novela umožňuje vláde prijať rozsiahle opatrenia vrátane obmedzenia slobody pohybu v krajine, zmrazenia majetkov štátov, jedincov, organizácií a právnych subjektov, zrušenia alebo obmedzenia podujatí a verejných zhromaždení a aplikovania nedefinovaných špeciálnych opatrení na prevenciu terorizmu bez súdneho alebo úplného parlamentného dohľadu. V prípade súhlasu parlamentu môžu byť tieto právomoci po 15 dňoch rozšírené. Výnimočný stav by tiež udelil bezpečnostným zložkám rozsiahle právomoci použiť strelné zbrane, a to aj v situáciách, ktoré prekračujú rozsah, ktorý povoľujú medzinárodné normy a štandardy.

V novembri bol za „teroristické činy“ odsúdený občan Sýrie na desať rokov väzenia, za to, že sa zapojil do stretov s maďarskou hraničnou políciou na srbsko-maďarskej hranici v septembri 2015. Voči rozhodnutiu súdu prvého stupňa sa odvolali obe strany.

SLOBODA ZDRUŽOVANIA

V októbri musel údajne nezávislý orgán na kontrolu vlády (*Kormányzati Ellenőrzési Hivatal*, známy ako KEHI) na základe súdneho príkazu zverejniť záznamy z ad hoc auditov niekoľkých mimovládnych organizácií kritických voči vláde z roku 2014. Vyšlo najavo, že audity boli nariadené priamo premiérom a zahŕňali policajné razie, konfiškáciu počítačov a serverov a zdĺhavé vyšetrovania, no nezistili žiadne protizákonné konanie. Vládni predstavitelia pokračovali v zastrašovaní viacerých mimovládnych organizácií vrátane ďalších vyšetrovaní, čo malo odstrašujúci účinok pre občiansku spoločnosť.

SLOBODA VYJADROVANIA – NOVINÁRI

V októbri 2016 prestali náhle vychádzať noviny kritické voči vláde - *Népszabadság* — a všetci novinári boli prepustení. Stalo sa tak niekoľko dní predtým, ako bola spoločnosť predaná podnikateľovi blízkeho vláde.

PRÁVNY SYSTÉM

V júni Veľká komora Európskeho súdu pre ľudské práva rozhodla v prípade *Baka vs. Maďarsko*. Podľa súdu bolo ukončenie mandátu predsedu maďarského najvyššieho súdu na základe jeho kritiky legislatívnych reforiem v rozpore s Európskym dohovorom o ľudských právach. Súd zistil porušenie článku 6 paragrafu 1 (právo na spravodlivé súdne konanie) a článku 10 (právo na slobodu prejavu).

DISKRIMINÁCIA – RÓMOVIA

V januári súd v Budapešti nariadil mestskému úradu v Miškolci, aby vypracoval akčný plán pre prevažne rómskych obyvateľov, ktorí boli vystahovaní alebo čelili vystahovaniu zo štvrte Očíslované ulice. Akčný plán bývania však hovoril o len 30 obytných jednotkách pre približne sto zasiahnutých rodín a neobsahoval pridelenie ďalších zdrojov na bývanie alebo kompenzáciu.

V marci súd v meste Eger vydal rozsudok prvého stupňa, podľa ktorého boli rómske deti v okrese Heves nezákonne segregované v školách a triedach pre deti so špeciálnymi potrebami. V júni Európska komisia začala voči Maďarsku konanie pre porušenie legislatívy EÚ v prípade diskriminácie Rómov vo vzdelávaní.

ZLOČINY Z NENÁVISTI

Vyšetrovaniu a trestnému stíhaniu zločinov z nenávisti naďalej chýbala konzistencia. V januári najvyšší súd (Curia) konečne vydal rozsudok v prípade sériového zabíjania Rómov na základe etnicity z rokov 2008 a 2009. Šesť ľudí, vrátane päťročného chlapca, bolo zabitých a niekoľko ďalších utrpelo zranenia. Traja obžalovaní boli odsúdení na doživotie bez možnosti prepustenia (v rozpore s európskymi ľudsko-právnymi normami), a štvrtý na 13 rokov väzenia.

V apríli zvrátil odvolací súd v meste Debrecín verdikt prvého stupňa, podľa ktorého sa polícia dopustila diskriminácie Rómov v meste Gyöngyöspata, keď zlyhala v ochránení miestnych rómskych obyvateľov pred krajne pravicovými skupinami v roku 2011. Maďarská únia za občianske slobody sa proti rozhodnutiu odvolala na Najvyšší súd.

ĽUDIA NA ÚTEKU A MIGRANTI

Maďarsko naďalej prísne obmedzovalo ľuďom na úteku a žiadateľom o azyl vstup do krajiny a tisíce ľudí kriminalizovalo za nezákonný prechod hranice cez ploty, ktoré postavilo na svojej južnej hranici. Vláda opakovane predlžovala “výnimočný stav z dôvodu masovej imigrácie” a napriek klesajúcemu počtu novo prichádzajúcich ľudí nasadilo pozdĺž hranice viac než 10 000 policajtov a vojakov. Do konca roku prebehli súdne procesy a za nezákonný vstup do krajiny bolo vyhostených viac ako 3 000 ľudí, a to bez riadneho preskúmania toho, či potrebujú ochranu. Množstvo noviel zákonov umožnilo okamžité vrátenie ľudí bez maďarského občianstva, ktorí sa nachádzajú na hranici alebo do 8 kilometrov od hranice na maďarskom území a 16 000 ľuďom bol zamietnutý vstup alebo boli nútené, niekedy násilne vrátení do Srbska.

31. marca bol rozšírený vládny zoznam “bezpečných krajín pôvodu” a “bezpečných tretích krajín” o Turecko. V máji parlament prijal sériu noviel zákonov, ktoré ľuďom s priznanou medzinárodnou ochranou značne obmedzili prístup k bývaniu, zdravotnej starostlivosti a integračným programom.

Maďarsko pozastavilo spoluprácu s krajinami EÚ a odmietlo prijímať uchádzačov o azyl z krajín podľa dublinského systému. Krajina sa pokúsila vrátiť do Grécka najmenej 2500 žiadateľov o azyl, ktorí už boli v Maďarsku, a to aj napriek systematickým nedostatkom v gréckom azylovom systéme, ktoré potvrdil Európsky súd pre ľudské práva.

Podmienky v maďarskom azylovom systéme podnietili množstvo európskych krajín k zastaveniu návratov do Maďarska a v niektorých prípadoch odporučili úplné prerušenie presunov na základe Dublinských dohôd.

V krajine pokračovalo zadržiavanie žiadateľov o azyl bez potrebných opatrení zaručujúcich zákonnosť, nevyhnutnosť a primeranosť. V júni Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že v prípade *O.M. v Maďarsko* bolo zadržanie žiadateľa o azyl, ktorý je gej, porušením jeho práva na slobodu a bezpečnosť. Súd rozhodol, že Maďarsko nezhodnotilo opodstatnenie zadržania individuálne a nevezalo do úvahy zraniteľnosť žiadateľa v zadržiavacom centre z dôvodu jeho sexuálnej orientácie.

Vláda minula viac než 20 miliónov eur na komunikačné kampane označujúce ľudí na úteku a migrantov za zločincov a hrozbu národnej bezpečnosti. V októbri sa konalo celonárodné referendum o zamietnutí relokácií

žiadateľov o azyl do Maďarska na základe celoeurópskej schémy. Referendum nebolo platné z dôvodu nízkej účasti. Spolu so Slovenskom podala maďarská vláda žalobu na Európsky súdny dvor proti Rade Európskej únie za nelegálnosť kvót na prerozdelenie utečencov. Prípado bol do konca roka uzavretý.

V novembri vydal Európsky výbor pre prevenciu mučenia správu o imigračných a azylových zadržiacích centrách v Maďarsku. Výbor zistil, že značný počet cudzincov, vrátane maloletých bez sprievodu rodičov uviedli, že boli predmetom zlého fyzického zaobchádzania zo strany policajtov. Vláda obvinenia odmietla.

POLSKO

POLSKÁ REPUBLIKA

Hlava štátu: **Andrzej Duda**

Predsedníčka vlády: **Beata Szydłová**

Vláda uskutočnila významné právne reformy, hlavne reformu Ústavného tribunálu. Od októbra 2015, keď sa ujala moci strana Právo a spravodlivosť, boli prijatých 214 legislatívnych noviel a zákonov. Rýchle prijímanie právnych reforiem a nedostatok primeranej diskusie s občianskou spoločnosťou boli vo veľkom kritizované.

PRÁVNÝ, ÚSTAVNÝ A INŠTITUCIONÁLNY VÝVOJ

Viaceré zmeny zákona o Ústavnom tribunáli prehĺbili ústavnú krízu, ktorá sa začala v roku 2015. Na základe rozsudkov Ústavného tribunálu z marca a augusta boli zmeny považované za úplne alebo čiastočne protiústavné.

V januári začala Európska komisia s Poľskom po prvý raz štruktúrovaný dialóg na základe Rámca na ochranu právneho štátu v EÚ a vyzvala krajinu, aby do 27. októbra 2016 predložila zoznam krokov prijatých na zmiernenie krízy. Poľsko odpovedalo, že odporúčania neprijme a že boli "založené na nesprávnych domnienkach".

Sudcovia zvolení predchádzajúcim parlamentom neboli vymenovaní do funkcie a premiérka odmietla zverejniť niekoľko rozhodnutí Ústavného tribunálu. Júlová novela zákona o Ústavnom tribunáli priniesla pravidlo vyšetrovať prípady podľa poradia, v akom boli súdu doručené, a nie podľa dôležitosti. Tribunál tak stratil právomoc zoraďovať prípady podľa ich priority.

V novembri vydala Rada OSN pre ľudské práva záverečné stanovisko o Poľsku, v ktorom okrem iného odporučila, aby Poľsko zabezpečilo rešpektovanie a ochranu integrity a nezávislosti Ústavného tribunálu a jeho sudcov, a tiež aby zabezpečilo prijatie a zverejnenie všetkých rozsudkov tribunálu.¹

Po prijatí troch nových zákonoch o Ústavnom tribunáli a vymenovaní nového predsedu Ústavného tribunálu vydala Európska komisia v decembri nové Odporúčania. Poľsku určila dvojmesačné obdobie, aby sa vyjadrilo k systematickému ohrozeniu právneho štátu v krajine.

PRÁVNÝ SYSTÉM

Na základe nového zákona o generálnej prokuratúre prijatého v januári boli zlúčené funkcie generálneho prokurátora a ministra spravodlivosti a právomoci generálneho prokurátora boli rozšírené. Tieto reformy mali zásadný vplyv na právo na spravodlivý súdny proces a nezávislosť súdnictva.²

V júni odmietol prezident Duda vymenovať deviatich sudcov navrhnutých na povýšenie na sudy vyššej inštalácie a jedného sudcu nominovaného do funkcie národnou súdnou radou. Dôvody prezidentovho rozhodnutia neboli zverejnené.

BOJ PROTI TERORIZMU A BEZPEČNOSŤ

V júni bol zrýchleným legislatívnym procesom prijatý nový zákon o boji proti terorizmu, ktorý dal tajnej službe rozsiahle právomoci bez existencie mechanizmu nezávislého dohľadu, ktorý by predchádzal zneužitiu právomocí a zabezpečil by možnosť vyvodenia zodpovednosti.

¹ POLAND: SUBMISSION TO THE UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS COMMITTEE. 118TH SESSION, 17OCT - 04 NOV 2016 (EUR 37/4849/2016)

² Poland: Dismantling rule of law? Amnesty International submission for the UN Universal Periodic Review – 27th session of the UPR working group, April/May 2017 (EUR 37/5069/2016)

Zločiny a “incidenty“ s povahou terorizmu boli v zákone a prislúchajúcom nariadení definované zoširoka. Zákon sa zameria najmä na cudzincov. Dovoľuje ich tajné sledovanie vrátane odpočúvania, monitorovania elektronickej komunikácie, telekomunikačných sietí a zariadení, a to na tri mesiace bez nariadenia súdu. Po troch mesiacoch môže byť sledovanie predĺžené nariadením súdu. Tieto opatrenia mali byť zavedené, ak existuje len “obava“, namiesto opodstatneného podozrenia, že daná osoba môže byť zaangażovaná do aktivít súvisiacich s terorizmom. Protiteroristický zákon obsahuje niekoľko ďalších ustanovení ako napríklad ustanovenie o prijateľnosti nezákonne získaných dôkazov, o predĺžení predbežného zadržania na 14 dní a o odstránení niektorých záruk týkajúcich sa prípustného použitia sily s následkom smrti v kontexte protiteroristických operácií.

Novela zákona o polícii rozšírila právomoci na sledovanie a umožňuje súdom schváliť tajné sledovanie na obdobie troch mesiacov – s možnosťou predĺženia na maximálne 18 mesiacov – na základe širokého zoznamu zločinov, a bez nutnosti zobrať do úvahy primeranosť sledovania. Novela tiež dala polícii priamy prístup k metadáta, bez potrebného nariadenia súdu. Oslabená je aj dôvernosc informácií chránených profesijným tajomstvom, napríklad informácií prístupných právnym zástupcom. Sledovanie komunikácie právnych zástupcov totiž nebolo zakázané.³

Rada OSN pre ľudské práva Poľsku okrem iného odporučila, aby zabezpečilo presnú definíciu teroristických činov v trestnom poriadku, a to podľa ich účelu a povahy. Rovnako by mali byť precízne definované “teroristické incidenty“.

Koncom roka stále nebolo ukončené trestné vyšetrowanie spolupráce Poľska so CIA a súvisiaceho tajného zadržavacieho centra v Poľsku. Rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva z roku 2015 v prípade *Al-Nashiri* a *Abu Zubaydah* stále neboli plne implementované.

SLOBODA VYJADROVANIA – NOVINÁRI

V júli začala fungovať národná rada pre médiá, ktorá následne vymenovala a odvolala riadiace a kontrolné výbory verejnoprávnych médií. Zloženie rady a pravidlá hlasovania umožňuje vládnucej strane kontrolovať rozhodnutia rady.

Efektívna kontrola vlády nad verejnoprávnymi médiami a z toho vyplývajúce obmedzenie slobody tlače mali za následok to, že Poľsko spadlo v roku 2016 vo svetovom rebríčku slobody tlače z 18 na 47 miesto spomedzi 180 krajín. Na konci roku 2016 bolo podľa novinárskeho združenia Spoločnosť novinárov prepustených, prinútených odísť alebo presunutých na nižšie pozície 216 novinárov a administratívnych pracovníkov verejnoprávnych médií.

V decembri podnietil návrh Maršala Sejmu (nižšej komory poľského parlamentu) prísne obmedziť vstup novinárov do Parlamentu hromadné protesty a krízu parlamentu, kedy opoziční poslanci “okupovali” pódium.

SLOBODA ZHROMAŽĎOVANIA

V decembri prijal parlament obmedzujúcu novelu zákona o zhromažďovaní aj napriek negatívne mu názoru poľského komisára pre ľudské práva, Najvyššieho súdu a silnej kritiky zo strany takmer 200 mimovládnych organizácií. Prezident novelu nepodpísal, ale predložil ju pred Ústavný tribunál.

DISKRIMINÁCIA

Vážne medzery zostali v zákone proti diskriminácii a zločinom z nenávisťi na základe veku, zdravotného znevýhodnenia, pohlavia, identity a sebayjadrenia sa, sexuálnej orientácie a sociálneho a ekonomického postavenia. V apríli bola zrušená Rada pre prevenciu rasovej diskriminácie, xenofóbie a príbuznej intolerancie.

³ Poland: New surveillance law a major blow to human rights (EUR 37/3357/2016)

PRÁVA ĽUDÍ NA ÚTEKU A MIGRANTOV

Poľsko neprijalo žiadnych ľudí na úteku z ostatných krajín EÚ na základe povinných prerozdelených kvót. Úrady naďalej neprímerane zadržovali migrantov a žiadateľov o azyl.

Občianske organizácie informovali, že existujú prekážky v prístupe k azylovému procesu vrátane viacerých prípadov, keď ľudia neboli schopní požiadať o medzinárodnú ochranu na hraničnom priechode Brest/Terespol medzi Bieloruskom a Poľskom. V júni Európsky súd pre ľudské práva komunikoval vláde prípad *A.B. vs. Poľsko* a *T.K. a S.B. vs. Poľsko*. Týkali sa rodiny troch ruských občanov, ktorí sa cez priechod Brest/Terespol štyri razy neúspešne pokúsili prejsť do Poľska a požiadať o azyl.

SEXUÁLNE A REPRODUKČNÉ PRÁVA

Ženy naďalej čelili ťažkostiam v prístupe k bezpečným a legálnym interrupciám. Koncom roka rokoval parlament o návrhoch na ďalšie obmedzenie tohto prístupu..

Po hromadných protestoch a generálnom štrajku žien z 3. októbra parlament odmietol zákon navrhujúci takmer úplný zákaz interrupcií a kriminalizáciu žien a dievčat, ktoré podstúpili potrat, rovnako aj kohokoľvek, kto im asistoval alebo ich k interrupciám nabádal.⁴

⁴ Poland: Women force historic U-turn on proposed abortion ban (News story, 6 October) and A dangerous backward step for women and girls in Poland (News story, 19 September)

SÝRIA

SÝRSKA ARABSKÁ REPUBLIKA

Hlava štátu: **Bashar al-Assad**

Predseda vlády: **Imad Khamis** (v júni nahradil **Waela Nader al-Halqiho**)

Strany ozbrojených konfliktov v Sýrii beztrestne páchali vojnové zločiny, závažné porušovali medzinárodné humanitárne právo a ľudské práva. Vláda a spojenecké ruské sily vzdušnými náletmi a delostreleckými útokmi necielene a priamo útočili na civilné obyvateľstvo a civilné objekty. Útoky zanechali tisícky obetí. Podľa niektorých správ vláda použila aj chemické zbrane. Vládne zložky obliehali viaceré oblasti a prerušili prístup k základným tovarom a službám uviaznutému civilnému obyvateľstvu. Úrady svojvoľne zatkli a zadržali tisícky ľudí, z ktorých mnohí boli unesení, dlhodobo zadržívaní alebo odsúdení pri nespravodlivých súdnych procesov. Systematické mučenie a iné zlé zaobchádzanie so zadržívanými spôsobilo mnoho úmrtí počas zadržania. Úrady tiež mnoho ľudí nezákonne zabilí a páchali mimosúdne popravy. Ozbrojená skupina Islamský štát (IS) obliehala oblasti s civilným obyvateľstvom, necielene a priamo na obyvateľstvo útočila, údajne v niektorých prípadoch použila chemické zbrane, spáchala množstvo nezákonných zabití a mnoho žien a dievčat podrobila sexuálnemu otroctvu a ďalším porušeniam. Ďalšie nešťátne ozbrojené skupiny bombardovali a obliehali predominantne civilné oblasti. Sily vedené Spojenými štátmi vzdušne útočili na IS a ďalšie ciele. Počas týchto náletov zomreli stovky ľudí. Ku koncu roku prekročil počet mŕtvych v konflikte 300 tisíc ľudí, pričom spôsobil vnútorne vysídlenie 6,6 miliónov ľudí a 4,8 milióna ľudí donútil utiecť za hranice krajiny.

POZADIE

Počas roka v Sýrii pokračovali ozbrojené konflikty aj s medzinárodnou účasťou. Sýrska vláda spolu so spriatelenejšími silami vrátane libanonského Hizballáhu a iných nesýrskych ozbrojených skupín a milícií kontrolovala väčšinu západnej časti krajiny a na ďalších sporných územiach postupovala. Podporovali ich ruské ozbrojené sily, ktoré zo vzduchu útočili na rozsiahle časti krajiny. Podľa ľudskoprávných organizácií pri náletoch zabilí a zranili tisícky ľudí. Je pravdepodobné, že niektoré ruské vzdušné útoky môžu byť považované za nezacielené útoky, alebo priame útoky na civilné obyvateľstvo a objekty. V tom prípade by tieto útoky boli vojnovými zločinmi.

Nešťátne ozbrojené skupiny bojujúce predovšetkým proti vládnym zložkám, kontrolovali severozápadné oblasti. Zložky Autonómnej Administratívy kontrolovali väčšinu predominantne kurdských severných hraničných oblastí. IS kontroloval časti východnej a strednej Sýrie, ale počas roka svoj vplyv stratil.

Bezpečnostná rada OSN sa nezhodla na postupe ohľadom Sýrie a nedokázala zabezpečiť cestu k mieru. Snahy Špeciálneho vyslanca OSN pre Sýriu zabezpečiť mierové rozhovory neboli úspešná. Vo februári schválila Bezpečnostná rada rezolúciu o prímerí, ktoré dohodlo Rusko a USA, ale netrvala dlho. V októbri Rusko vetovalo návrh rezolúcie Bezpečnostnej rady, ktorá žiadala ukončenie vzdušných náletov na mesto Aleppo a neobmedzený prístup humanitárnej pomoci. Po tom, čo vládne zložky v decembri prevzali kontrolu nad mestom Aleppo však ruský prezident Vladimir Putin oznámil, že medzi vládnymi zložkami a niektorými silami opozície bola dosiahnutá dohoda o prímerí, ktorá vznikla za podpory Ruska a Turecka. Po prímerí mali nasledovať mierové jednania, ktoré mali začať v januári 2017. 31. decembra prijala Bezpečnostná rada OSN jednohlasne rezolúciu, ktorou privítala nové mierové snahy, ale takisto žiadala „urýchlenú, bezpečnú a neobmedzenú“ dodávku humanitárnej pomoci do Sýrie.

Nezávislá medzinárodná vyšetrovacia komisia pre Sýrsku Arabskú republiku, ktorú založila Rada pre ľudské práva v roku 2011 monitorovala a informovala o porušeníach medzinárodného práva spáchaných v Sýrii, hoci im sýrska vláda bránila vstúpiť do krajiny.

V decembri sa Valné zhromaždenie OSN zhodlo na vytvorení nezávislého mechanizmu, ktorý by zaručil vyvodenie zodpovednosti za vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti spáchané v Sýrii od marca roku 2011.

OZBROJENÝ KONFLIKT – PORUŠOVANIA SÝRSKÝMI VLÁDNÝMI ZLOŽKAMI A ICH SPOJENCAMI VRÁTANE RUSKA

NEZACIELENÉ A PRIAME ÚTOKY NA CIVILNÉ OBYVATEĽSTVO

Vládne a spojenecké zložky páchali vojnové zločiny a ďalšie závažné porušenia medzinárodného práva vrátane priamych a nezacielených útokov na civilné obyvateľstvo. Vládne zložky opakovane útočili na oblasti, o ktoré sa pokúšali alebo boli pod kontrolou ozbrojených opozičných skupín. Pri nezákonných útokoch zabili a zranili civilné obyvateľstvo a poškodili civilné objekty. Opakovane bombardovali civilné oblasti využívaním výbušných zbraní s ďalekým dosahom, delostreleckou paľbou a nenavádzaných, vysokovýbušných barelových výbušnín zhadzovaných z helikoptér. Útoky spôsobili mnoho úmrtí civilného a zranení obyvateľstva, vrátane detí.

Vládne a spojenecké ruské lietadlá niekoľkokrát očividne úmyselne útočili na nemocnice, zdravotné strediská a kliniky, konvoje s humanitárnou pomocou. Pri útokoch zabili a zranili civilné obyvateľstvo vrátane zdravotného personálu.

Cez rok útočili vládne zložky s ruskou podporou čoraz častejšie na východné Aleppo. Pri útokoch zasiahli domovy, zdravotné zariadenia, školy, trhy a mešity, pričom zabili stovky ľudí. Kasetová munícia vyrobená v Rusku bola rozptýlená po oblasti a nevybuchnutá munícia stále predstavuje pre civilné obyvateľstvo hrozbu.

1. augusta zhodilo údajne vládne lietadlo dve barelové bomby na dve obývané oblasti kontrolované nešťátnymi ozbrojenými skupinami v meste Saraqeb, v provincii Idlib. Bomby údajne obsahovali chlórový plyn a zranili najmenej 28 ľudí.

26. októbra údajne vládne alebo ruské lietadlo zbombardovalo školu v meste Haas, v okrese Idleb. Pri útoku zomrelo najmenej 35 ľudí vrátane 22 detí a šiestich vyučujúcich.

OBLIEHANIE A ODMIETANIE PRÍSTUPU HUMANITÁRNEJ POMOCI

Vládne zložky pokračovali v obliehaní predominantne civilných oblastí, ktoré boli terčmi útokov alebo boli kontrolované ozbrojenými skupinami. Patrili sem aj oblasti Východná Ghouta, Mouadhamiyah al-Sham, Madaya, Daraya a od septembra aj východné Aleppo. Kvôli vládnemu obliehaniu bolo civilné obyvateľstvo vystavené hladovaniu, bol im odopieraný prístup k zdravotnej starostlivosti a ostatným základným službám. Pri tom boli terčmi opakovaných vzdušných náletov, delostreleckých a iných útokov.

Kvôli obliehaniu nemohli ľudia odísť za zdravotnou pomocou. Napríklad 19. marca údajne zomrel trojročný chlapec v al-Waer v meste Homs po tom, ako mu vládne zložky nedovolili vyhľadať zdravotnú pomoc kvôli zraneniu hlavy.

12. mája zabránili vládne zložky vstupu humanitárnej pomoci OSN do mesta Daraya. Vládne zložky ostreľovali raketami rezidenčnú oblasť mesta pričom zabili dvoch ľudí. V júni povolili vládne zložky dvom konvojom, aby vstúpili do mesta Daraya, ale zároveň zintenzívnili nezacielené útoky barelovými bombami, výbušnou zmesou pripomínajúcou napalm a ďalšou municiou. Posledné obyvateľstvo, ktoré v oblasti zostávalo, sa muselo na konci augusta podrobiť evakuácii.

Od júla uviazlo vo východnom Aleppe kvôli vládnym zložkám okolo 275 tisíc ľudí. Stali sa terčmi intenzívnych leteckých útokov a bombardovania ruskými zložkami. Údajne vládne alebo ruské lietadlo zbombardovalo 19. septembra pri Urum al- Kubra humanitárny konvoj OSN/Sýrskeho červeného polmesiaca, ktorý mal namierené do Aleppa. Zomrelo najmenej 18 ľudí vrátane zdravotného personálu a humanitárne autá boli zničené.

ÚTOKY NA ZDRAVOTNÉ ZARIADENIA A PERSONÁL

Vládne zložky útočili aj na zdravotné zariadenia a zdravotný personál v oblastiach kontrolovaných opozičným ozbrojenými skupinami. Opakovane bombardovali nemocnice a iné zdravotné zariadenia, bránili alebo obmedzovali tomu, aby sa zdravotný materiál dostal v humanitárnych konvojach do obliehaných a ťažko dostupných oblastí a bránili fungovaniu zdravotných služieb v týchto oblastiach tým, že zadržovali zdravotný personál a dobrovoľníkov. V júni obvinila mimovládna organizácia Lekári za ľudské práva vládne zložky a ich spojencov zo zodpovednosti za viac ako 90% zo 400 útokov na zdravotné zariadenia a 768 úmrtí zdravotného personálu, ktoré sa stali od marca roku 2011.

OSN uviedlo, že len v júni bolo na zdravotné zariadenia spáchaných 44 útokov. Pri vzdušných náletoch v dňoch

23. a 24. júla boli vo východnom Aleppe zasiahnuté štyri nemocnice a krvná banka. Jedna detská nemocnica bola v priebehu 12-tich hodín zasiahnutá dvakrát.

OZBROJENÝ KONFLIKT – PORUŠENIA OZBROJENÝMI SKUPINAMI

Neštátne ozbrojené skupiny páchali vojnové zločiny, iné porušenia medzinárodného humanitárneho práva a závažné porušenia ľudských práv.

NEZACIELENÉ A PRIAME ÚTOKY NA CIVILNÉ OBYVATEĽSTVO

Zložky IS nezacielene a priamo útočili na civilné obyvateľstvo. IS sa prihlásilo k sérii samovražedných a bombových útokov v okrese Sayida Zaynab na juhu Damašku, vrátane útoku z 21 februára, pri ktorom prišlo o život 83 ľudí.

Zložky IS taktiež spáchali údajné útoky chemickými zbraňami. Patria k nim aj útoky v auguste a v septembri, ktoré sa stali na severe Sýrii. Munícia, ktorú IS vystrelil pri Um Hawsh pri meste Marea v okrese Aleppo 16. septembra spôsobila popáleniny a ďalšie zranenia, ktoré pripomínajú útok yperitom. Medzi mŕtvymi boli aj civilné obeť.

Koalícia Fatah Halab (Dobytie Aleppa) zložená z opozičných ozbrojených skupín údajne páchala nezacielené raketové útoky na oblasť Sheikh Maqsoud v meste Aleppo kontrolovanou Jednotkami ochrany kurdsých ľudí (YPG). Pri útokoch vo februári až apríli zomrelo najmenej 83 ľudí a bolo zranených viac než 700 ľudí. V máji vyhľadali lekársku pomoc kvôli symptómom pripomínajúcim chlórový útok najmenej 4 ľudia.

Ozbrojené opozičné skupiny útočili nepresnými raketami na západe Aleppa, ktoré bolo pod kontrolou vlády. Podľa nezávislej monitorovacej skupiny Sýrska sieť pre ľudské práva prišlo pri útoku z 3. novembra o život najmenej 14 ľudí.

NEZÁKONNÉ ZABITIA

Zložky IS páchali vojnové zločiny svojvoľnými popravami civilného obyvateľstva a členov súperiacich ozbrojených skupín a vládnych zložiek, ktorých držali ako rukojemníkov. V oblastiach al-Raqqa, Dey al-Zur a východného Aleppa, ktoré kontrolovali, často zabíjali ľudí spôsobom verejných popráv. Obeťami boli ľudia, ktorých obvinili zo špiónstva, pašovania, nevery a rúhania sa.

28. júla údajne členovia IS svojvoľne zabili najmenej 25 žien, mužov a detí z dediny Buwayr pri Manbij.

19. júla bolo na internete zverejnené video, ktoré ukazuje členov hnutia Nour al-Din al-Zinki ako kruto zaobchádzajú s mužom, ktorého potom popravili štatím hlavy.

OBLIEHANIE A ODMIETANIE PRÍSTUPU HUMANITÁRNEJ POMOCI

Zložky IS obliehali a v niektorých prípadoch nezacielene útočili na oblasti pod kontrolou vlády v meste Deyr al-Zur. Agentúry OSN a ruské zložky opakovane zhadzovali pomoc do obliehaných oblastí, ale miestni ľudskoprávni aktivisti informovali, že vládne zložky vnútri oblastí zhabali väčšinu pomoci určenej pre civilné obyvateľstvo.

ÚNOSY

IS aj ostatné neštátne ozbrojené skupiny unášali civilné obyvateľstvo a držali ich ako rukojemníkov.

V januári skupina Jabhat al-Nusra uniesla najmenej 11 ľudí z ich domovov v meste Idleb. Ich osud ani miesto, kde sa nachádzajú nebol do konca roku známy.

Osudy a miesta, kde sa nachádzajú bojovníčka za ľudské práva Razana Zaitounehaová, jej manžel Wa'el Hamda, Nazem Hamadi a Samir Khalil nie je od ich únosu z 9. decembra 2013 neznámymi ozbrojenými mužmi v meste Duma, oblasti kontrolovanej skupinou Jaysh al-Islam a inými skupinami, známy.

Od kedy údajne členovia IS v meste al-Raqqa uniesli bojovníka za ľudské práva Abdullah al-Khallila v noci 18. mája 2013, neexistujú o ňom žiadne správy.

OZBROJENÝ KONFLIKT – VZDUŠNÉ NÁLETY ZLOŽKAMI POD VEDENÍM SPOJENÝCH ŠTÁTOV

Medzinárodná koalícia vedená Spojenými štátmi pokračovala vo vzdušných náletoch, ktoré začali v septembri 2014. Boli predominantne zamerané proti IS, ale aj proti určitým ozbrojeným skupinám na severe a východe Sýrie, vrátane Jabhat Fatah al-Sham (predtým známa ako Jabhat al-Nusra). Vzdušné nálety, z ktorých niektoré môžu byť nezacielené a ďalšie neprimerané, zabili a zranili stovky ľudí. Údajne zahŕňali aj útoky pri meste Manbij. Pri jednom z nich, ktorý sa udial 19. júla pri al-Tukhar prišlo o život najmenej 73 ľudí, pri ďalšom z 28. júla pri al-Ghandoura prišlo o život 28 ľudí. 1. decembra sa údajne koalícia vedená Spojenými štátmi priznala k spôsobeniu smrti 24 ľuďom pri meste Manbij v júli, ale tvrdili, že útok bol „v súlade so zákonmi ozbrojeného konfliktu“.

OZBROJENÝ KONFLIKT – ÚTOKY TURECKÝCH ZLOŽIEK

Turecké zložky takisto vykonávali vzdušné nálety a pozemské útoky. Ich terčmi boli IS a kurdské ozbrojené zložky. Pri tureckom vzdušnom nálete z 28. augusta bolo pri Suraysat, dedine na juh od mesta Jarablus, údajne zabitých 24 ľudí.

OZBROJENÝ KONFLIKT – PORUŠENIA AUTONÓMNOU ADMINISTRATÍVOU VEDENOU PYD

Zložky Autonómnej administratívy, ktoré boli vedené Stranou demokratickej jednoty (PYD) kontrolovala väčšinu predominantne kurdských severských hraničných regiónov. Podľa Úradu komisára OSN pre ľudské práva zdemolovali vo februári zložky YPG domy desiatok arabských obyvateľov v meste Tal Tamer, okrese al-Hassakeh, pričom ich vlastníkov obvinili z podpory IS.

Vysoký komisár tiež informoval o nábore dvanástich detí kurdskými bezpečnostnými zložkami Asayish a YPG.

Podľa Sýrskej siete pre ľudské práva útoky YPG a ostreľovanie zabili vo februári až apríli v oblastiach kontrolovaných opozíciou v meste Aleppo najmenej 23 ľudí.

ĽUDIA NA ÚTEKU A VNÚTORNE VYSÍDLENÉ OSOBY

Milióny ľudí zostávajú kvôli konfliktom stále vysídlení. Od roku 2011 do konca roku 2016 utieklo zo Sýrie okolo 4,8 milióna ľudí vrátane 200 tisíc, ktorí sa v roku 2016 stali podľa UNHCR ľuďmi na úteku. V tom istom období bolo okolo 6,6 milióna ľudí vnútorne vysídlených v rámci Sýrie. Polovicu z nich tvoria podľa Agentúry OSN pre koordináciu humanitárnych záležitostí deti. Úrady v susedných štátoch - Turecko, Libanon a Jordánsko, ktoré hostia takmer všetkých ľudí na úteku (vrátane Palestínčanov vysídlených zo Sýrie) zabránili vstupu nových ľudí na úteku, čím ich vystavili ďalším útokom a utrpeniu v Sýrii. Viac ako 75 tisíc ľudí na úteku prišlo zo Sýrie do Európy po súši alebo cez more; mnoho európskych a ďalších štátov neprijalo spravodlivý podiel ľudí na úteku cez presídlenie alebo iné bezpečné a legálne spôsoby.

NÚTENÉ ZMIZNUTIA

Vládne zložky zadržovali tisíce zadržaných bez súdu, často v podmienkach, ktoré môžu byť považované za podmienky charakteristické pre nútené zmiznutia. Pridali sa tak k desiatkam tisícom tých, ktorých osud a miesto, kde sa nachádzajú po tom, čo zmizli od roku 2011 nie je doteraz známy. Títo ľudia boli nenásilní aktivisti a kritici vlády, ako aj členovia rodín, ktorí boli zadržaní namiesto tých, ktorých úrady hľadali.

Medzi tými, ktorí zostávajú nezvestní, je aj ľudskoprávny obhajca Khalil Ma'touq a jeho priateľ Mohamed Thatha. Obaja sú nezvestní od októbra 2012. Prepustení zadržívaní povedali, že Khalila zadržovala vláda, ale úrady popreli, že by ich držali. Tisíciky ľudí, väčšinou islamisti, sú nezvestní odkedy ich na konci 70tych a začiatku 80tych rokov zadržali sýrske vládné zložky.

MUČENIE A INÉ ZLÉ ZAOBCHÁDZANIE

Mučenie a iné zle zaobchádzanie so zadržanými zo strany vládnych bezpečnostných zložiek a tajných agentúr a v štátnych väzeniach je systematické a rozšírené. Mučenie a iné zlé zaobchádzanie vyúsťuje do častých úmrtí zadržaných, čím narastá počet tisícov mŕtvych, ktorí prišli o život vo väzeniach od roku 2011.

V auguste odhadla mimovládna organizácia Skupina pre analýzu dát o ľudských právach, ktorá využíva vedecké poznatky pre analýzu porušení ľudských práv, že od marca 2011 do decembra 2015 prišlo o život v sýrskych väzniciach následkom mučenia a iného zlého zaobchádzania najmenej 17 723 ľudí.

NESPRAVODLIVÉ SÚDNE PROCESY

Úrady trestne stíhali pred Protiteroristickým súdom a Vojenským súdom niekoľko údajných oponentov. Pojednávania pred oboma súdmi neboli spravodlivé. Sudcovia nepožiadali o otvorenie vyšetrovania údajného mučenia alebo zlého zaobchádzania s obžalovanými, ktorí sa sťažovali na takéto zaobchádzanie za účelom získania „priznaní“, ktoré boli proti nim použité počas súdu.

NEZÁKONNÉ ZABITIA

Vláda a spojenecké vojská spáchali nezákonné zabitia vrátane mimosúdnych popráv. 13. decembra povedal Vysoký komisár OSN pre ľudské práva, že 12. decembra vstúpili vláda a spojenecké vojská do domovov civilného obyvateľstva a počas toho, ako postupovali východným Aleppom podľa „niekoľkých zdrojov“ svojvoľne zabili najmenej 82 ľudí vrátane 13 detí.

PRÁVA ŽIEN

Nezávislá vyšetrovacia komisia rozhodla 15. júna, že zložky IS nútene presunuli tisícky jezidských žien a dievčat z mesta Sinjar v Iraku do Sýrie. Tam boli predané na trhoch a držané v otroctve, aj ako sexuálne otrokyne. Mnoho žien a dievčat bolo podrobených sexuálnemu násiliu, znásilneniam a inému mučeniu. Ženy a dievčatá, ktoré sa snažili utiecť boli hromadne znásilnené alebo inak mučené a tvrdo potrestané – jedna žena povedala, že bojovník, ktorý ju kúpil, zabil niekoľko jej detí a potom čo sa snažila utiecť ju opakovane znásilnil.

TREST SMRTI

Rozsudok trestu smrti je stále v platnosti pre mnoho zločinov. Úrady zverejnili len málo informácií o rozsudkoch trestu smrti a žiadne informácie o popravách.

AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International je celosvetové hnutie viac ako 7 miliónov ľudí, ktorí sa usilujú o dodržiavanie ľudských práv na celom svete. Snažíme sa naplniť poslanstvo Všeobecnej deklarácie ľudských práv a ostatných medzinárodných ľudskoprávných štandardov všade a pre všetkých na svete.

Misiou Amnesty International je viesť výskum a aktivity s cieľom zabrániť alebo ukončiť závažné porušenia všetkých ľudských práv – občianskych, politických, sociálnych, kultúrnych a ekonomických. Či sa jedná o slobodu prejavu a zhromažďovanie, fyzickú a duševnú integritu osôb, ochranu pred diskrimináciou alebo o právo na bývanie, všetky práva sú nedeliteľné.

Amnesty International je financovaná predovšetkým členskými a verejnými príspevkami. Organizácia nežiada ani neprijíma na výskumy a kampane proti porušovaniu ľudských práv žiadne zdroje. Amnesty International je nezávislá od vlád, politických ideológií, ekonomických záujmov a vierovyznaní. Amnesty International je demokratické hnutie, v ktorom sú hlavné rozhodnutia prijímané predstaviteľmi zo všetkých národných sekcií na stretnutiach Medzinárodnej rady, ktoré sa konajú každé dva roky. Aktuálne informácie o našej organizácii sú k dispozícii online.

Prvé vydanie v roku 2017
Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street, London WC1X 0DW
Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska

© Amnesty International 2017

Index: POL 10/4800/2017
ISBN: 978-0-86210-496-2

Katalógový zápis pre túto knihu je dostupný v British Library.

Originálny jazyk: Angličtina

Okrem inej špecifikácie spadá obsah tejto publikácie pod licenciu Creative Commons .
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Viac informácií je dostupných na našej stránke: www.amnesty.org

amnesty.org

Táto správa dokumentuje prácu a vyjadruje znepokojenia Amnesty International v roku 2016. Chýbajúce záznamy o určitej krajine alebo území neznamenajú, že sa tam v roku 2016 nestali žiadne porušenia ľudských práv, ktoré by znepokojili Amnesty International. Ani dĺžka jednotlivých správ ku krajinám nie je merítkom porovnania záujmu Amnesty International v danej krajine.